

Actieplan vaarrecreatie Waddenzee 2014 – 2018

“Samen meer voor de Waddenzee”

December 2013

Colofon

Dit actieplan is een gezamenlijk plan van de betrokken overheden, natuurorganisaties (vertegenwoordigd in de Coalitie Wadden Natuurlijk)- en watersportorganisaties in het Waddengebied; en tot stand gekomen op initiatief van de Waddenprovincies Fryslân, Groningen en Noord-Holland.

Het plan is in opdracht van de stuurgroep Waddenprovincies uitgewerkt door een “Loodsteam” bestaande uit adviseurs van Twynstra Gudde, Oranjewoud en Bureau Buiten. Dit Loodsteam heeft het totstandkomingsproces van dit actieplan begeleidt en de resultaten gebundeld beschreven in dit actieplan.

Betrokken adviseurs waren:

Philip Drontmann – Twynstra Gudde

Bert ter Avest – Twynstra Gudde

Nicole van Bunschoten – Twynstra Gudde

Anne Bart Zwierstra – Oranjewoud

Anneke van Mispelaar – Bureau Buiten

De eindredactie is gevoerd door Joanne Wolters (Waddenprovincies); in afstemming met het begeleidingsteam (“integratieteam”) bestaande uit Michiel Firet (natuurorganisaties), Jannie du Bois en Kor Wijngaarden (watersportorganisaties), Bram Streefland en Albert Ettema (Rijk) en Albert-Jan Zijlstra (gemeenten).

De deelnemers aan het proces bedanken de adviseurs van het Loodsteam voor hun inzet en betrokkenheid de afgelopen periode om dit actieplan te realiseren.

Twynstra Gudde

Samenvatting

Het Actieplan vaarrecreatie Waddenzee 2014 – 2018 is het gezamenlijk resultaat van de samenwerking tussen Waddenprovincies, ministerie van Economische Zaken (incl. Waddenunit), Rijkswaterstaat, kust- en eilandgemeenten in het Waddengebied, natuurorganisaties en watersportorganisaties. De totstandkoming is begeleid door een “Loodsteam” bestaande uit externe bureaus van Twynstra Gudde, Oranjewoud en Bureau Buiten. Het plan is gebaseerd op de resultaten van vier werksessies waaraan circa 25 vertegenwoordigers vanuit de betrokken partijen hebben deelgenomen. De beoogde uitgangspunten voor dit Actieplan zijn besproken tijdens een bestuurlijke sessie op 4 oktober 2013. De uitkomsten en conclusies van deze bijeenkomst vormen de basis van dit actieplan.

Waarom dit Actieplan?

Directe reden voor dit Actieplan is dat het Convenant Vaarrecreatie Waddenzee voor alle direct betrokken partijen een acceptabel vervolg vereist, gericht op het verder versterken van het evenwicht tussen de natuur en de vaarrecreatie op de Waddenzee. Doel is daarmee mede de basis te bieden voor een (verantwoorde) uitbreiding van het aantal ligplaatsen in de jachthavens aan de Waddenzee. Daarmee sluit dit Actieplan aan op de doelstellingen en het ontwikkelingsperspectief voor de Waddenzee, zoals vastgelegd in deel 4 van de Planologische Kernbeslissing ‘*Ontwikkeling van de wadden voor natuur en mens*’, en de Interprovinciale Waddenvisie “Wadden van Allure”. Ook de ‘*Erecode voor Wadliefhebbers*’ is een belangrijk uitgangspunt voor dit Actieplan. Daarnaast dragen de maatregelen uit het Actieplan bij aan het versterken van de beleving van het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee en sluit dit plan nauw aan bij de Havenvisie “Verantwoord Varen op het Wad” (2010) en het lopende Waddenfondsproject “Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen”.

Het actieplan bouwt voort op het afgeronde Convenant Vaarrecreatie Waddenzee (2007-2012); dat in 2012 is geëvalueerd. Belangrijkste aanbeveling uit de evaluatie was om, in vervolg op het convenant, tot een gezamenlijk plan te komen van overheden, natuur- en recreatieorganisaties dat invulling geeft aan een geïntegreerde Wadden brede ketenaanpak van voorlichting, educatie, toezicht, begeleiding en handhaving van de vaarrecreatie op de Waddenzee. Zodat op deze wijze een verdere ontwikkeling van zowel natuur als vaarrecreatie op de Waddenzee mogelijk zou worden. In reactie hebben alle betrokken partijen tijdens de slotbijeenkomst van deze evaluatie op 22 juni 2012 aangedrongen op een vervolg. Dit actieplan geeft hier invulling aan.

Gezamenlijke visie & “systeemsprong” voor de uitvoering – Samen één koers varen en houden

Samen hebben partijen de volgende “systeemsprong” gemaakt, die bijdraagt aan een evenwichtige ontwikkeling van natuur en vaarrecreatie op de Waddenzee. Deze “systeemsprong” vormt als onderliggende visie de basis van dit actieplan.

1. Ketenaanpak beheer vaarrecreatie Wadden breed

Wij, als betrokken partijen, erkennen Wadden breed de natuur- en de recreatieve waarden van de Waddenzee, de gezamenlijke zorg en de verantwoordelijkheid voor het behoud en het verder duurzaam versterken van deze waarden. We geven invulling aan deze verantwoordelijkheid door samen naar vermogen te werken volgens de geïntegreerde Wadden brede ketenaanpak van voorlichting, educatie, begeleiding tot en met handhaving. Het accent ligt daarbij op het begin van de keten: voorlichting, communicatie en begeleiding van recreanten. Adequate handhaving is daarbij essentieel als “stok achter de deur”;

2. Natuur en recreatie kunnen prima samen

Wij erkennen dat beleven en beschermen van de natuur op en rond de Waddenzee prima kunnen samengaan, mits de geïntegreerde ketenaanpak van voorlichting tot handhaving, op orde is. Zowel Wadden breed als op kwetsbare “hotspot”-locaties op het Wad. Daarbij respecteren alle organisaties dat er gebieden zijn die vanwege specifieke natuurwaarden geheel of gedeeltelijk in de tijd gesloten zijn. Hierbij kan wel rekening gehouden worden met de veranderlijke open wadsituatie. Wij verkennen gezamenlijk de (on)mogelijkheden van een meer flexibele en pragmatische omgang met gesloten gebieden (“dynamische zonerings”). De Waddenunit heeft hierin, als onderdeel van het ministerie van EZ, het voortouw en pakt deze verkenning samen met de betrokken natuur- en watersportorganisaties, vertegenwoordigd in het Pact van Rede, verder op. De Vereniging Wadvaarders treedt namens de natuur- en recreatieorganisaties op als trekker.

3. Leren van hotspots (pilotaanpak)

Wij constateren dat op een aantal specifieke plekken op en rond het Wad spanning bestaat tussen natuur en vaarrecreatie. Deze zogenaamde hotspot-locaties vragen, aanvullend op de Wadden brede aanpak die centraal staat in dit actieplan, maatwerk om de balans op deze plekken weer te herstellen. Uitgangspunt zijn een aantal pilots om mee te oefenen deels aansluitend bij het (gehonoreerde) Waddenfondsproject “Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen”; indien passend binnen de doelen van het actieplan. Met de resultaten uit deze pilots willen we als uitvoerende partijen onze Wadden brede ketenaanpak verder verfijnen en willen we de ervaringen en lessen uit deze pilots in de toekomst benutten voor een verbeterd buitendijks natuur- en recreatiebeheer van de Waddenzee.

4. Verbinding met jachthavens

Wij leggen verbindingen tussen de voorlichtings-, communicatie-, begeleidings en handhavingsactiviteiten gericht op vaarrecreatie en de pilots uit dit Actieplan, en de jachthavens. Deze verbinding helpt om eventuele negatieve effecten van de beoogde uitbreidingen van de ligplaatsen in de jachthavens op de natuur op het Wad zoveel mogelijk te voorkomen. Uitgangspunt is een integrale benadering, waarbij per haven(cluster) wordt gezocht naar een passende balans tussen de ingreep en de Waddennatuur. Een formele toetsing (“Passende Beoordeling”) op grond van de Natuurbeschermingswet blijft daarbij vereist; maar is het sluitstuk van een proces waarbij partijen vroegtijdig met elkaar in gesprek gaan over de beoogde ontwikkeling in het gebied. Als uitgangspunt zal een ruime toetsing worden gehanteerd waarbij positieve en negatieve effecten breed tegen elkaar worden afgewogen.

5. Samen optrekken

De betrokken organisaties zijn afzonderlijk niet in staat de systeemsprong te realiseren. Daarom zijn duidelijke afspraken nodig zijn wie bijdraagt aan welk onderdeel van de geïntegreerde aanpak. natuurorganisaties, vaarrecreanten en overheden werken vanuit de eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden, en maken met elkaar concrete afspraken om Wadden breed samen aan de slag te gaan met de provincies in de rol van trekker;

6. Vastleggen, uitvoeren en evalueren

Wij leggen onze gezamenlijke bereidheid helder en transparant vast. Met dit Actieplan en de vervolgspraken Wadden breed en per hotspot-pilot willen we onze afspraken over te leveren inzet, zowel in tijd alsook in geld, borgen. Met behulp van professioneel programmamanagement voeren we samen de systeemsprong uit. Periodieke procesevaluatie maakt dat we elkaar informeren over de voortgang en wie wat doet;

7. Monitoren en bijsturen

Het zevende element maakt de cirkel rond. Effecten van buitendijks natuur- en recreatiebeheer gaan we monitoren. We willen weten wat de systeemsprong oplevert, en we zorgen voor actuele en gedegen informatie op basis waarvan (bij-)gestuurd kan worden. Als bijsturing nodig is, zoeken

we elkaar op, communiceren open en transparant, met respect voor elkaars belangen, denken in alternatieven en werken oplossingsgericht.

Programmering – Vaart maken

Tijdens een bestuurlijke bijeenkomst op 4 oktober 2013 hebben de partijen gezamenlijk geconcludeerd dat een geïntegreerde Wadden brede ketenaanpak als basis dient voor dit Actieplan. Essentieel is dat de recreanten al bereikt worden voordat zij de boot op stappen door eenduidige, Wadden brede communicatie en voorlichtingsmaatregelen vanaf de Waddenkust en Waddeneilanden (havens, sluisen, bezoekerscentra, VVV, social media). De maatregelen van de vaste wal (Waddenkust en Waddeneilanden) en op de Waddenzee worden in nauwe samenhang met elkaar ontwikkeld.

Waddenzee-breed wordt ingezet op:

- het actualiseren van de Erecode voor vaarrecreanten;
- trainingen aan schippers en havenmeesters en voorlichting en educatie via bezoekerscentra, en ontwikkeling en verspreiding van informatiemateriaal;
- digitale media actiever inzetten; door o.a. de ontwikkeling van een app met informatie over vaarroutes, droogvallen, dynamische zonering en natuur op het Wad;
- Waddenprovincies en Rijk, Gemeenten, havenmeesters, natuur- en vaarorganisaties zullen als “ambassadeurs” van het Wad een actieve(re) gaan spelen in de voorlichting en communicatie.

Op enkele kwetsbare locaties op het Wad (de hotspots), waar lacunes in de keten zichtbaar worden, zijn ter plekke aanvullende voorlichtings- en begeleidingmaatregelen vereist om de balans tussen natuur en recreatie te herstellen en te behouden. Daarbij is gekozen voor een pilootaanpak op enkele locaties; deels aansluitend bij het (bestaande) Waddenfondsproject “ Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen”. Doel is ervaringen en lessen uit deze pilots in de toekomst breder uit te rollen en te benutten voor een verbeterd buitendijks natuur- en recreatiebeheer van de Waddenzee. Tijdens de werksessies is een aantal voorkeurslocaties benoemd; gekoppeld aan de havenclusters die onderdeel zijn van de Havenvisie Wadden ‘Verantwoord Varen op het Wad’. Door deze onderverdeling zijn de havens en Wadgemeenten ook direct betrokken bij een hotspot. Voor deze locaties zal nader verkend of een pilot haalbaarheid is. Een definitieve keuze voor de locaties en invulling zal, in aansluiting op het beheerplan Natura 2000 Waddenzee, in het 1^e kwartaal van 2014 worden gemaakt.

Daarbij wordt onderkend dat er een gezamenlijke opgave ligt om te komen tot een goede invulling van de havenplannen die bijdraagt aan de natuur en vaarrecreatie op de Waddenzee. Het verduurzamen en vergroten van de veiligheid in de havens, maakt dat er een uitbreiding van het aantal ligplaatsen in de havens noodzakelijk is. De uitbreiding heeft zowel een direct effect op de havenkom, als een mogelijk neveneffect op het omliggende Wad. De maatregelen uit het Actieplan dragen bij aan compensatie en vermindering van dit neveneffect op het Wad. Voor het effect op de havenkom is het van belang dat de havens op duurzame wijze worden ontwikkeld; zodat de natuur hier ook baat bij heeft. De betrokken partijen hebben met elkaar vastgesteld dat maximering van het aantal ligplaatsen vanuit het PKB niet (meer) van toepassing is.

Daarnaast is een nadere verkenning van de (on)mogelijkheden van “dynamische zonering” onderdeel van dit actieplan. Hierbij staat een meer flexibele wijze van openstelling en sluiting van kwetsbare gebieden op de Waddenzee centraal. Daarbij zullen de betrokken overheden, natuur- en recreatieorganisaties in overleg met elkaar bekijken op welke plaatsen en onder welke randvoorwaarden dynamische zonering, binnen de bestaande kaders van de Natuurbeschermingswet, mogelijk is. Daarbij zal worden aangesloten en voortgebouwd op de resultaten van de schetsschuit die voorjaar 2013 vanuit de Pact van Rede is georganiseerd.

Monitoring is essentieel voor het verkrijgen van inzicht in de praktijk, het succes van inspanningen en de wenselijkheid dan wel noodzaak van bijsturing. Tegelijkertijd is er het besef dat het Waddengebied groot is en waarneming slechts op kleine schaal kan plaatsvinden. De monitoring vanuit het Actieplan richt zich daarom op het in beeld brengen van gedrag van recreanten en de gevolgen ter plaatse (niet op populatieniveau). Door dit slim te doen, de verbinding te zoeken met de monitoring vanuit het beheerplan N2000 Waddenzee andere monitoringsinitiatieven voor het Waddengebied kunnen ook in breder verband conclusies worden getrokken over de effecten op populatieniveau.

Programma beheersing – Koers houden

Borging van de uitvoering van het Actieplan is van groot belang. Dit vraagt om een heldere bestuurlijke verankering, een slagvaardige programmabeheersing, voldoende beschikbaarheid van financiële middelen en capaciteit van de partijen.

Uitgangspunt voor de bestuurlijke borging is een slagvaardig compact bestuur; waarin vertegenwoordigers vanuit de vaste wal- en eilandgemeenten, Waddenprovincies, Rijk, natuurorganisaties en recreatiesector op basis van gelijkwaardigheid deelnemen. Extra bestuurlijke drukte is niet gewenst. Daarom wordt aansluiting gezocht bij de bestaande Beheerraad voor het Waddengebied; die voor de gelegenheid zal worden uitgebreid tot “Beheerraad Plus” waarin ook gemeenten en vaarorganisaties zijn vertegenwoordigd.

In oktober 2015 zal de voortgang van het Actieplan tussentijds worden geëvalueerd en zullen alle partijen de stand met betrekking tot de acties uit dit plan met elkaar bespreken.

Een programmamanager neemt het trekkerschap van het Actieplan op zich, heeft overzicht, stuurt op doelen en zorgt voor aan- en bijsturing van de uitvoering en de samenhang. De programmamanager verzorgt daarbij een periodieke voortgangsrapportage aan de Beheerraad Plus en de provincies als opdrachtgever en bewaakt de samenhang van het actieplan met andere relevante planvorming voor het Waddengebied. De drie Waddenprovincies zullen opdrachtgever zijn voor de programmamanager.

De uitvoering van de afzonderlijke maatregelen betreft de gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken organisaties. De uitvoering van de hotspot-pilots, havenplannen en enkele specifieke Wadden brede maatregelen (o.a. aanpak dynamische zonerings) zullen dan bij projectleiders vanuit het Rijk, gemeenten, natuur- en recreatieorganisaties worden belegd.

Voldoende financiering is essentieel voor een succesvolle uitvoering van het Actieplan. Dit betekent dat niet één organisatie aan de lat staat, maar dat alle betrokken organisaties zullen bijdragen naar vermogen. Aan het begeleidende afsprakenkader dat in dit actieplan is toegevoegd is een indicatieve begroting toegevoegd. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen de “out of the pocket” kosten op korte termijn en kosten. Daarnaast worden kosten gedekt door inzet van menskracht (bijdragen in natura) van de deelnemende partijen (betaald of vrijwillig).

De aanvullende kosten zullen gefinancierd worden vanuit verschillende bronnen zoals: financiële bijdragen van betrokken partijen aangevuld met bijdragen uit aanvragen van het Waddenfonds en inzet van nieuwe financieringsvormen (bijv. sponsoring door het bedrijfsleven en mogelijke inzet van een vrijwillig Waddenvignet). De programmamanager voor dit actieplan zal deze kosten nader in beeld brengen. Bij de uitwerking zullen we steeds kijken naar activiteiten en projecten die parallel lopen en waarop slim kan worden aangehaakt. Daarmee zijn wellicht begrote kosten te verminderen.

Naast de zorg voor financiële ruimte en inzet in natura zal ook beroep gedaan worden op samenwerkingstijd en expertise van betrokken organisaties. Over aanvullende inzet van (co)financiering is in een later stadium nog besluitvorming vereist.

'Samen meer voor de Waddenzee!'

Inhoudsopgave

1. Inleiding – Koers zetten	1
1.1 Waarom dit Actieplan?	1
1.2 Hoe verhoudt dit Actieplan zich tot andere plannen?	2
1.3 Hoe is dit Actieplan tot stand gekomen?	3
1.4 Hoe gaan we met dit plan aan de slag?	4
1.5 Wat kan ik waar vinden?	5
2. Gezamenlijke visie en doelen voor de uitvoering – Samen één koers varen	6
2.1 Visie & systeemsprong	6
2.2 Van visie naar doelen	8
3. Programmering – Vaart maken	10
3.1 Programma voor samenhang en overzicht	10
3.2 Waddenbrede acties	10
3.3 Pilots en acties	12
3.4 Havenontwikkeling en natuur	14
3.5 Dynamische zonering	17
3.6 Slimme monitoring	17
3.7 Communicatie	19
4. Programmabeheersing – Koers houden	20
4.1 Organisatie	20
4.1.1 Bestuurlijke organisatie	20
4.1.2 Programma-organisatie	20
4.1.3 Organisatie van de pilots op hotspots	21
4.1.4 WadCommunity	22
4.2 Begroting kosten en voorstel voor co-financiering	22
4.2.1 Kosten	22
4.2.2 Financiering	23
4.3 Risicomanagement	24
5. Samenhang met andere trajecten – Koers afstemmen	25
5.1 Beheerplan Natura 2000 Waddenzee	25
5.2 Interprovinciale waddenvisie ‘Wadden met Allure!’	26
5.3 Rust voor Vogels, Ruimte voor mensen	26

5.4 Pact van Rede 27

6. Loodswoord – Behouden vaart 28

Bijlagen:

1. Actief betrokkenen/deelnemers
2. Overzicht Hotspots-locaties Waddenzee
3. Totaal overzicht acties
4. Visie op uitvoering Actieplan
- 5: Verslag bestuurlijke bijeenkomst 4 oktober 2013

1. Inleiding – Koers zetten

Voor u ligt het Actieplan Convenant vaarrecreatie Waddenzee. Dit eerste hoofdstuk beantwoordt kort de volgende vragen:

- waarom dit Actieplan?
- hoe verhoudt dit Actieplan zich tot andere plannen?
- hoe is dit plan tot stand gekomen?
- hoe gaan we met dit plan aan de slag?
- wat staat erin en waar kan ik dat lezen?

In bijlage 1 is een overzicht opgenomen van de mensen die actief betrokken waren bij de totstandkoming van dit Actieplan.

1.1 Waarom dit Actieplan?

Directe reden voor dit Actieplan is de constatering dat het Convenant vaarrecreatie Waddenzee een voor alle direct betrokken partijen acceptabel vervolg vereist gericht op het verder versterken van het evenwicht tussen de natuur en de vaarrecreatie op de Waddenzee. Leidend hiervoor zijn:

- "... de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en het behoud van het unieke open landschap" (de hoofddoelstelling uit de planologische kernbeslissing (PKB) Waddenzee (deel 4, 2007);
- "... duurzaam toerisme die ecologisch houdbaar, economisch levensvatbaar en sociaal acceptabel is. In het Waddengebied is een optimale natuur en landschapsbeleving mogelijk" (de doelstellingen uit het Ontwikkelingsperspectief voor de Waddenzee in de PKB Waddenzee).
- "...het stimuleren van duurzaam recreatief medegebruik van natuurgebieden door (eenheid in) voorlichting, gastheerschap, educatie en begeleiding van recreanten, waarbij bewustwording van recreanten van de kernwaarden van het gebied centraal staat" (Interprovinciale Waddenvisie "Wadden van Allure, pagina30)

Ook de 'Erecode voor Wadliefhebbers' en het "Streefbeeld Naar een Rijke Waddenzee" en de visie 'Het Tij Gekeerd' zijn belangrijke uitgangspunten voor dit Actieplan. Deze code benadrukt dat iedereen op het Wad zich bewust is van wat de Wadden zo bijzonder maakt en zich daarbij houdt aan de gedragsregels zoals vastgelegd in deze Erecode. In "Het Tij Gekeerd" (2005) is het streefbeeld geformuleerd, dat de recreanten alle ruimte en middelen krijgen om optimaal te recreëren, zonder de natuur daarbij in de weg te zitten. Eilanders, vissers, overheden, wadvaarders, natuurbeheerders en vele anderen werken samen om de waarden van de Wadden optimaal te beschermen. In het Pact van Rede, waarin natuur- en watersportorganisaties vertegenwoordigd zijn, is concreet invulling gegeven aan deze koers.

Daarnaast dragen de maatregelen uit het Actieplan bij aan het versterken van de beleving van het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee. Het Actieplan sluit aan bij de internationale Werelderfgoedstrategie die in ontwikkeling is en naar verwachting in de loop van 2014 zal worden vastgesteld.

Ook sluit het Actieplan aan bij de Havenvisie Wadden (2010) die voor de jachthavens langs de Waddenkust en op de Waddeneilanden beschrijft hoe accommodaties kunnen worden verbeterd en de

havens zich in de toekomst verder ontwikkelen, zowel vanuit het oogpunt van veiligheid als toeristische positionering.

De behoefte aan het Actieplan als vervolg op het afgeronde convenant is tijdens de bestuurlijke slotbijeenkomst van de evaluatie van het convenant werksessie op 22 juni 2012 met alle convenant-partijen besproken. Belangrijkste aanbeveling van de evaluatie was om tot een gezamenlijk plan te komen dat een geïntegreerde Wadden brede aanpak voorlichtings- educatie,-zonerings, begeleidings-toezichts- en handhavingsactiviteiten centraal stelt.

Het Convenant zelf is in december 2007 ondertekend door vijftien verschillende organisaties, waaronder de Waddenprovincies, de direct betrokken ministeries, gemeenten, natuurbeheerders en organisaties uit de recreatieve sector.

Doel van het convenant was een evenwichtige ontwikkeling van natuur en vaarrecreatie op de Waddenzee. De afspraken en gekozen activiteiten in het convenant waren gericht op het stimuleren van verantwoord vaargedrag, die verstoring van natuurwaarden op de Waddenzee moesten komen. Door deze kwalitatieve regulering zou een verdere ontwikkeling van de vaarrecreatie op de Waddenzee mogelijk moeten worden en de beperking van het aantal ligplaatsen in de jachthavens losgelaten kunnen worden. Met het convenant werd tevens invulling gegeven aan de in deel 4 van de PKB Derde Nota Waddenzee genoemde mogelijkheid om middel van een convenant te komen tot een uitwerking van het gewenste integrale kwalitatieve reguleringsbeleid van de vaarrecreatie op de Waddenzee.

1.2 Hoe verhoudt dit Actieplan zich tot andere plannen?

Het actieplan ligt in het verlengde van het (concept) beheerplan Natura 2000 Waddenzee. In het beheerplan zijn een aantal instandhoudingsdoelen opgenomen voor de natuur op de Waddenzee. Ook in het beheerplan staat een geïntegreerde ketenaanpak centraal. Het gastheerschap in brede zin (Waddenunit, provinciale toezichthouders, Rijkswaterstaat, terreinbeheerders, recreatievaarders, havenmeesters) dat centraal staat in dit actieplan voor zowel de vaste wal, eilandpunten (o.a. havens, bezoekerscentra) als op het Wad, sluit integraal aan op het beheerplan. Voor zowel het Actieplan als het beheerplan geldt dat het op peil houden van de handhavingscapaciteit van de Waddenunit, maar ook van andere organisaties zoals Rijkswaterstaat, Nationale Politie –dienst Infrastructuur (voorheen van het KLPD), provincies en terreinbeheerders (via BOA's), van groot belang is.

De monitoring vanuit het Actieplan sluit aan bij de monitoring die vanuit het Beheerplan Natura 2000 Waddenzee is beoogd. In het kader van het Actieplan wordt het gedrag van vaarrecreanten gemonitord ; in het kader van het Beheerplan N2000 Waddenzee de instandhouding van de natuurdoelen. Door beide monitoringstrajecten op elkaar aan te sluiten, waarbij monitoring naar dezelfde plekken in dezelfde periodes moet plaatsvinden, kunnen op basis hiervan dosis-effectrelaties onderzocht worden.

De communicatie- en educatie-activiteiten die onderdeel zijn van dit Actieplan sluiten aan bij wat er de komende drie jaar vanuit het project 'Rust voor Vogels, Ruimte voor mensen' wordt uitgevoerd. Hierdoor ontstaat synergie tussen de uitvoering van het Actieplan en het project 'Rust voor Vogels, Ruimte voor mensen'. Vanuit het actieplan worden pilots uit het plan "Rust voor Vogels Ruimte voor Mensen" gemonitord indien uiteindelijk ook definitief gekozen als pilot in het actieplan. (zie hoofdstuk 3.6. slimme monitoring).

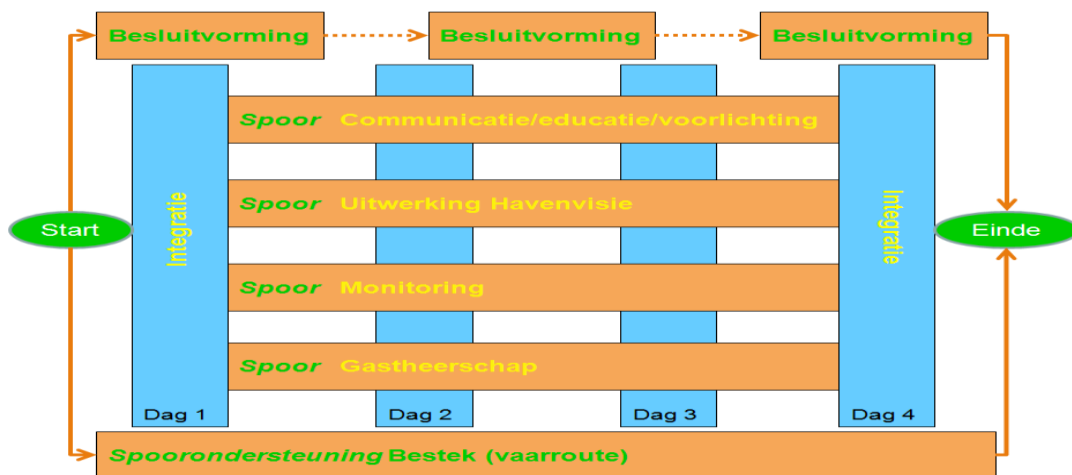
De uitgangspunten van dit actieplan sluiten tevens aan bij de Interprovinciale Waddenvisie "Wadden van Allure". Deze visie is november 2013 vastgesteld door Provinciale Staten van Fryslân, Groningen

en Noord-Holland. De Waddenvisie dient mede als kader voor het nieuwe uitvoeringsplan Waddenfonds 2014-2018 dat momenteel wordt opgesteld.

In hoofdstuk 5 is een nadere toelichting opgenomen op de samenhang van dit actieplan met het beheerplan en handhavingplan Natura 2000 Waddenzee, de Waddenvisie en Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen.

1.3 Hoe is dit Actieplan tot stand gekomen?

In overleg met alle convenantpartijen is dit Actieplan als een gezamenlijk plan opgesteld. Daaraan hebben partijen op vier achtereenvolgende werkdagen, te weten 22 april 2013, 22 mei 2013, 5 juni 2013 en 1 juli 2013 samengewerkt met het Loodsteam als begeleiding. In figuur 1 is het gezamenlijke werkproces weergegeven.

Figuur 1. Gezamenlijk werkproces om te komen tot dit gedragen Actieplan.

Aan de hand van vier sporen die voortkomen uit de evaluatie van het convenant vaarrecreatie zijn verschillende werkgroepen geformeerd. Op de dagen zelf zijn op verschillende momenten de resultaten van deze werkgroepen met elkaar gedeeld. Naast deze vorm van integratie was tussen de werkdagen ook het Integratieteam actief. In dit team zaten vertegenwoordigers van overheden, natuurorganisaties en de recreatieve sector met het Loodsteam als begeleiders. Tussentijds zijn drie zogeheten Loodsjournalen geschreven en verspreid onder de deelnemers. Deze voortgangsberichten waren tevens bedoeld voor het informeren van de direct betrokken organisaties.

Op de tweede dag hebben de werkgroepen Gastheerschap en Monitoring samen gewerkt aan een totaaloverzicht van zogenaamde "Hotspots-locaties" op het Wad waar vaak spanning bestaat in de gewenste balans tussen natuurwaarden en vaarrecreatie. De uitkomsten van deze verkenning zijn opgenomen in bijlage 2.. Deze bijlage geeft een overzicht van de locaties die in het kader van het actieplan mogelijk in aanmerking komen voor een pilot-aanpak. Aan de hand van dit overzicht zal een definitieve keuze worden gemaakt van locaties waar met een pilot zal worden gestart. De ervaringen en lessen opgedaan in de pilots kunnen benut worden voor de aanpak van de overige hotspots-locaties en – in algemene zin – bijdragen aan verbetering van het buitendijkse natuur- en recreatiebeheer van de Waddenzee. In bijlage 2 zijn voor het overzicht verder opgenomen de pilots uit het plan van Vogelbescherming, eerste aanduiding van prioriteiten in het Beheerplan N2000 Waddenzee en de hotspots van het Pact van Rede.

Tijdens de derde dag is in afwijking van het oorspronkelijk werkproces (zie figuur 1) gestart met de integratie van resultaten van de werkgroepen in de vorm van stellingen. Op basis van de discussie daarover zijn uitgangspunten geformuleerd die staan voor de gedeelde visie op de uitwerking van dit Actieplan (zie het volgende hoofdstuk).

De resultaten zijn vervolgens in een concept Actieplan verwerkt. Op de vierde bijeenkomst hebben de deelnemers hun reacties op dit concept gegeven. Ook is met de deelnemers verder gewerkt aan de aanpak voor de Hotspots, de financiën, de programmaorganisatie en de monitoring.

In aanvulling op de vier werksessies bleek er onder de deelnemers ook behoefte te zijn aan enkele aanvullende gesprekken op bestuurlijk niveau tussen overheden, natuurorganisaties en de recreatieve sector¹. In deze gesprekken in het bijzonder de bestuurlijke bijeenkomst op 15 augustus 2013, is het belang en de bereidheid over en weer gedeeld dat alle convenantpartijen, een Wadden brede geïntegreerde (keten)aanpak van voorlichting, educatie, begeleiding en handhaving onderschrijven als kader voor de uitwerking van dit actieplan, en dat alle partijen, vanuit hun eigen taken en verantwoordelijkheden, bijdragen aan de structurele uitvoering, capaciteit en bekostiging van dit Actieplan en wat daar verder op kan volgen.

Ook de Schetsschuit die vanuit het Pact van Rede is georganiseerd op 2 maart 2013 heeft bijgedragen aan dit Actieplan. Eén van de belangrijkste uitkomsten van deze schetsschuit was het besef van de potentie van dynamische zonering (flexibele omgang openstelling en sluiting kwetsbare gebieden). Dynamische zonering kan, mits op passende wijze toegepast, zowel ten goede komen aan de natuur als aan de vaarrecreatie. Wel gelden een aantal juridische randvoorwaarden vanuit de Natuurbeschermingswet voor de uitvoering. Een nadere verkenning van (on)mogelijkheden van de toepassing van dynamische zonering, voortbouwend op de resultaten van de schetsschuit, is onderdeel van dit actieplan. (Zie paragraaf 3.5.)

Ter afronding van het maken van dit Actieplan zijn op 4 oktober 2013 met bestuurlijke vertegenwoordigers van de partijen en de deelnemers aan de werkdagen op constructieve wijze de inhoudelijke uitgangspunten en wijze van uitvoering van het plan besproken. De uitkomsten hiervan zijn verwerkt in dit Actieplan. In bijlage 6 is een verslag van de belangrijkste conclusies en vervolgfafspraken opgenomen.

1.4. Hoe gaan we met dit plan aan de slag?

In een begeleidende intentieverklaring bij dit actieplan is een toelichting opgenomen hoe de betrokken partijen met dit plan aan de slag gaan. Hierin zijn de belangrijkste afspraken over de uitvoering, organisatie en financiering van het plan opgenomen. Deze intentieverklaring vormt tevens de basis voor de besluitvorming over dit actieplan. In hoofdstuk 4 van dit actieplan is een beknopte toelichting op de uitvoering en financiering. Het Actieplan zelf vormt de inhoudelijke basis voor de uitvoering.

De voortgang van de uitvoering zal periodiek worden besproken in de “Beheerraad Plus”, waarin vertegenwoordigers van alle betrokken partijen zullen deelnemen. De programmamanager verzorgt daarbij een periodieke voortgangsrapportage aan de Beheerraad Plus en de provincies als opdrachtgever. Daarbij zal worden aangehaakt bij de bestaande Beheerraad voor het Waddengebied, die voor de gelegenheid zal uitgebreid met vertegenwoordiger van gemeenten en recreatieorganisaties. In hoofdstuk 4 is een nadere toelichting op de bestuurlijke organisatie opgenomen.

¹ Op 24 mei 2013 hebben Joke Geldhof, (provincie NH; namens stuurgroep Waddenprovincies), Herman Sieben en Lenze Hofstee (Coalitie Wadden Natuurlijk) elkaar gesproken.

Op 15 augustus 2013 namen aan het bestuurlijk overleg Actieplan vaarrecreatie Waddenzee deel achtereenvolgens, Herman Sieben en Lenze Hofstee (Coalitie Wadden Natuurlijk), Jaap Verhulst (ministerie EZ), Joke Geldhof, (provincie NH; namens stuurgroep Waddenprovincies) en Joanne Wolters (provincie Noord-Holland, ambtelijke ondersteuning).

In oktober 2015 zal de voortgang van het Actieplan tussentijds worden geëvalueerd en zullen alle partijen de stand met betrekking tot de acties uit dit plan met elkaar bespreken.

1.5. Wat kan ik waar vinden?

In hoofdstuk 2 is een toelichting opgenomen op de gezamenlijke visie van de partijen op het actieplan en de "systeemsprong" die daarbij van belang is. Deze gezamenlijke koers is vervolgens verder uitgewerkt in doelen, die als bakens verder richting geven aan de uitvoering. De acties uit dit plan staan niet los van elkaar; vandaar dat hoofdstuk 3 ingaat op de programma-aanpak als hulpmiddel voor het houden van overzicht op de uitvoering. De aanzet voor het totaal overzicht van acties voor concrete pilots en het overall programma, waarmee programmamanager en partijen aan de slag gaan treft u aan in bijlage 3. Een goede uitvoering vereist een adequate programmabeheersing. In hoofdstuk 4 worden daarom organisatie en financiering nader beschreven. Raakvlakken met andere relevante trajecten komen in hoofdstuk 5 aan bod. In het laatste hoofdstuk 6 is een slotwoord opgenomen van het "Loodsteam" van externe adviseurs van Twynstra Gudde, Oranjewoud en Bureau Buiten dat de totstandkoming van dit plan heeft begeleid. Hierin zijn aanbevelingen opgenomen voor een goede uitvoering van het Actieplan.

2. Gezamenlijke visie en doelen voor de uitvoering – Samen één koers varen

2.1 Visie & systeemsprong

De deelnemers die hebben bijgedragen aan dit Actieplan hebben met elkaar vertrouwen gekregen in het concreet oppakken van acties op en rond de Waddenzee. Alle partijen zijn duidelijk bereid om nu samen aan de slag te gaan.

De deelnemers waarderen het constructieve proces dat met het opstellen van dit Actieplan is gestart. Partijen blijken bereid om tegenstellingen te overbruggen. Samen hebben de partijen een systeem-sprong gemaakt, die bijdraagt aan een evenwichtige ontwikkeling van natuur en vaarrecreatie op de Waddenzee.

Op basis van wederzijds vertrouwen en het erkennen van elkaars belangen werken de partners in het Actieplan samen en gidsen zij elkaar bij de uitvoering van dit Actieplan.

Ook voor het oppakken van nieuwe initiatieven geldt als procesafspraken dat partijen elkaar tijdig informeren, dat zij hun intenties over en weer uitspreken en afspraken die daaruit volgen gezamenlijk vastleggen.

De systeemsprong die partijen samen hebben gemaakt bestaat uit de volgende zeven onderdelen:

1. Ketenaanpak beheer vaarrecreatie Wadden breed

Wij, als betrokken partijen, erkennen Wadden breed de natuur- en de recreatieve waarden van de Waddenzee, de gezamenlijke zorg en de verantwoordelijkheid voor het behoud en het verder duurzaam versterken van deze waarden. We geven invulling aan deze verantwoordelijkheid door samen naar vermogen te werken volgens de geïntegreerde Wadden brede ketenaanpak van voorlichting, educatie, begeleiding tot en met handhaving. Het accent ligt daarbij op het begin van de keten, voorlichting, communicatie en begeleiding van recreanten. Adequate handhaving is daarbij essentieel als “stok achter de deur”;

2. Natuur en recreatie kunnen prima samen

Wij erkennen dat beleven en beschermen van de natuur op en rond de Waddenzee prima kunnen samengaan, mits de geïntegreerde ketenaanpak van voorlichting tot handhaving, op orde is. Zowel Wadden breed als op kwetsbare “hotspot”-locaties op het Wad. Daarbij respecteren alle partijen dat er gebieden zijn die vanwege specifieke natuurwaarden geheel of gedeeltelijk in de tijd gesloten zijn. Hierbij kan wel rekening gehouden worden met de veranderlijke open Wadsituatie. Wij verkennen, voortbouwend op de resultaten van het Pact van Rede, gezamenlijk de (on)mogelijkheden van een meer flexibele en pragmatische omgang met gesloten gebieden (“dynamische zonerings”). De Waddenunit heeft hierin, als onderdeel van het ministerie van EZ, het voortouw en pakt deze verkenning samen met de betrokken natuur- en watersportorganisaties verder op. De Vereniging Wadvaarders treedt namens de natuur- en recreatieorganisaties op als trekker.

3. Leren van hotspots (pilotaanpak)

Wij constateren dat op een aantal specifieke plekken op en rond het Wad spanning bestaat tussen natuur en vaarrecreatie. Deze zogenaamde hotspot-locaties vragen, aanvullend op de Wadden

brede aanpak die centraal staat in dit actieplan, maatwerk om de balans op deze plekken weer te herstellen. Uitgangspunt zijn een aantal pilots om mee te oefenen deels aansluitend bij het (gehonoreerde) Waddenfondsproject “ Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen” ; indien passend binnen de doelen van het actieplan. Met de resultaten uit deze pilots willen we als uitvoerende partijen onze Wadden brede ketenaanpak verder verfijnen en willen we de ervaringen en lessen uit deze pilots in de toekomst benutten voor een verbeterd buitendijks natuur- en recreatiebeheer van de Waddenzee.

4. Verbinding met jachthavens

Wij leggen verbindingen tussen de voorlichtings-, communicatie-, geleidingsactiviteiten en handhavingsactiviteiten gericht op vaarrecreatie en de pilots uit dit Actieplan, en de jachthavens. Deze verbinding helpt om eventuele negatieve effecten van de beoogde uitbreidingen van de ligplaatsen in de jachthavens op de natuur op het Wad zoveel mogelijk te voorkomen. Uitgangspunt is een integrale benadering, waarbij per haven(cluster) wordt gezocht naar een passende balans tussen de ingreep en de Waddennatuur. Een formele toetsing (“Passende Beoordeling”) op grond van de Natuurbeschermingswet blijft daarbij vereist; maar is het sluitstuk van een proces waarbij partijen vroegtijdig met elkaar in gesprek gaan over de beoogde ontwikkeling in het gebied. Als uitgangspunt zal een ruime toetsing worden gehanteerd waarbij positieve en negatieve effecten breed tegen elkaar worden afgewogen;

5. Samen optrekken

De betrokken organisaties zijn afzonderlijk niet in staat de systeemsprong te realiseren. Daarom zijn duidelijke afspraken nodig zijn wie bijdraagt aan welk onderdeel van de geïntegreerde aanpak. natuurorganisaties, vaarrecreanten en overheden werken vanuit de eigen bevoegdheden en verantwoordelijkheden, en maken met elkaar concrete afspraken om Wadden breed samen aan de slag te gaan met de provincies in de rol van trekker;

6. Vastleggen, uitvoeren en evalueren

Wij leggen onze gezamenlijke bereidheid helder en transparant vast. Met dit Actieplan en de vervolgspraken Wadden breed en per hotspot-pilot willen we onze afspraken over te leveren inzet, zowel in tijd alsook in geld, borgen. Met behulp van professioneel programmamanagement voeren we samen de systeemsprong uit. Periodieke procesevaluatie maakt dat we elkaar informeren over de voortgang en wie wat doet;

7. Monitoren en bijsturen

Het zevende element maakt de cirkel rond. Effecten van buitendijks natuur- en recreatiebeheer gaan we monitoren. We willen weten wat de systeemsprong oplevert, en we zorgen voor actuele en gedegen informatie op basis waarvan (bij-)gestuurd kan worden. Als bijsturing nodig is, zoeken we elkaar op, communiceren open en transparant, met respect voor elkaars belangen, denken in alternatieven en werken oplossingsgericht.

In figuur 2 is de “systeemsprong” met de zeven onderdelen in beeld gebracht. .

Figuur 2. Bereikte systeemsprong voor de uitvoering van het Actieplan vaarrecreatie Waddenzee

In dit Actieplan hebben we onze systeemsprong concreet uitgewerkt voor de doelen, wadden brede acties, hotspot-pilots, dynamische zonerings en monitoring. Ook is in dit plan de vereiste programmabeheersing uitgewerkt, waaronder organisatie en financiering.

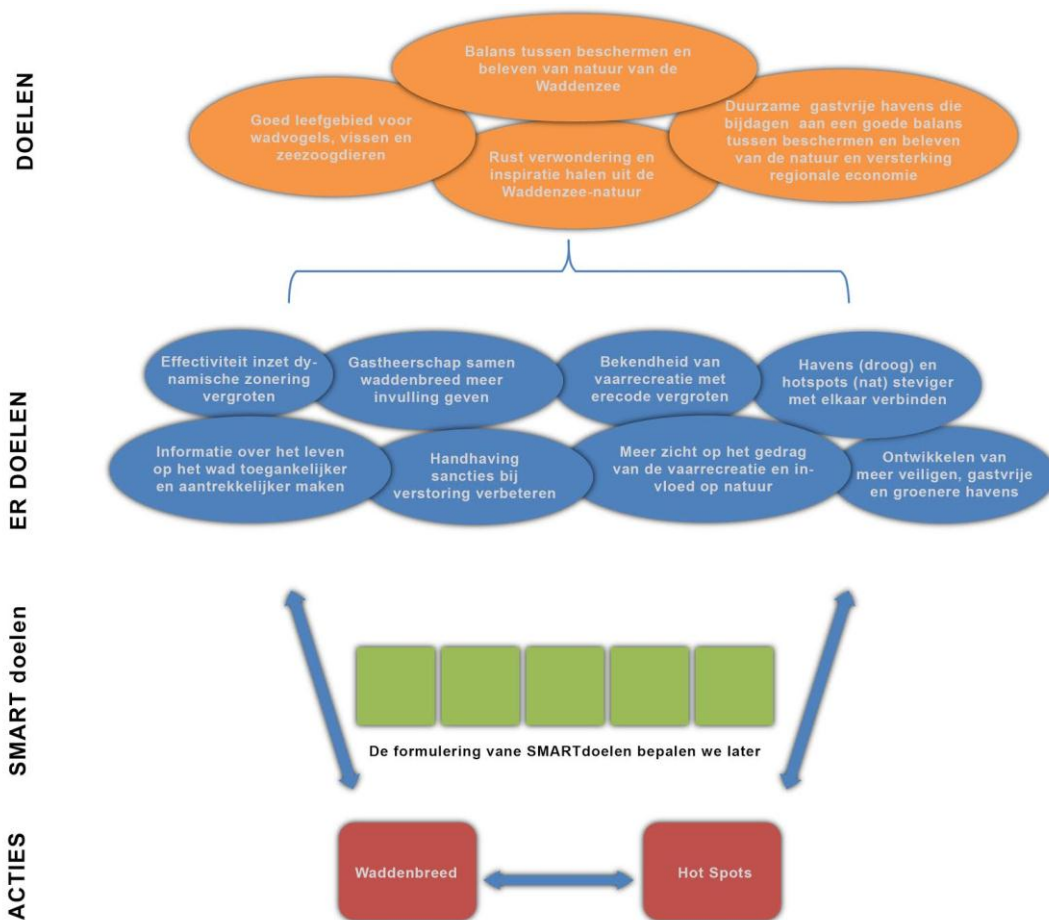
2.2 Van visie naar doelen

In de vorige paragraaf hebben we onze systeemsprong toegelicht, die we als partijen hebben gemaakt. We zijn fundamenteel anders gaan kijken naar het vraagstuk waar we voor stonden in maart 2013, naar elkaar en de wijze waarop we willen werken. Gaat de systeemsprong in op het HOE, in deze paragraaf gaan we in op het WAT. Wat willen we bereiken, wat zijn onze doelen?

Voor de besturing van het Actieplan kiezen we voor een programmatische aanpak. Dat betekent dat de partijen gezamenlijk moeten weten welke doelen we voor ogen hebben. De doelen geven richting aan de concrete acties die we willen ondernemen. Acties leveren resultaten op, die het bereiken van de doelen dichterbij brengen. Wanneer gaandeweg blijkt dat acties niet of onvoldoende bijdragen, dan kan de programmamanager van dit actieplan, in overleg met de betrokken partijen, het bestuurlijk overleg (beheerraad plus) adviseren een actie aan te passen, te stoppen en/of andere acties voorrang te geven of op te starten.

De doelen en acties binnen dit actieplan zijn in beeld gebracht met een zogeheten Doelen-Inspanningen-Netwerk. In een DIN zijn bovenliggende doelen, ER-doelen(mooiER, grotER) en Smart doelen bepaald. Op het laagste niveau in het DIN staan de inspanningen vermeld. Inspanningen kunnen bestaan uit concrete acties, maatregelen en projecten en zijn altijd gericht op het leveren van een bijdrage aan de doelen.

In figuur 3 is een Doelen-Inspanningen-Netwerk voor de vaarrecreatie Waddenzee opgenomen.

Figuur 3: DIN Actieplan vaarrecreatie Waddenzee

Bovenliggende doelen zijn onder andere “Balans tussen beschermen en beleven van de natuur van de Waddenzee” en “Rust, verwondering en inspiratie halen uit de Waddenzee-natuur”. Op een iets lager niveau en concreter staan de ER doelen benoemd zoals “Balans tussen beschermen en beleven van de natuur van de Waddenzee” en “Bekendheid van vaarrecreatie met Erecode vergroten”.

De Smart doelen zijn nog niet bepaald. Deze zullen begin 2014 uitgewerkt worden in samenhang met waar nodig aanscherpen van acties, de definitieve keuze van de pilots en de mogelijkheden van de monitoring. De Wadden brede acties en het oefenen met pilots zijn sterk met elkaar verbonden en staan vermeld in de volgende hoofdstukken 3 en 4. Dit zijn nu nog globaal omschreven acties. Het overzicht van acties in bijlage 3 is een aanzet voor de programmamanager, die met de uitvoering van dit Actieplan de acties verder zal aanscherpen.

3. Programmering – Vaart maken

3.1 Programma voor samenhang en overzicht

De Wadden brede acties en hotspot-pilots zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Deze samenhang werd onderstreept en bevestigd op de bestuurlijke bijeenkomst van 4 oktober 2013. Tijdens deze bijeenkomst is geconcludeerd dat een Wadden brede geïntegreerde ketenaanpak als basis dient voor dit Actieplan. Essentieel is dat de recreanten al bereikt worden voordat zij de boot op stappen door eenduidige, Wadden brede communicatie en voorlichtingsmaatregelen vanaf de vaste wal (havens, sluisen, bezoekerscentra, VVV, social media).

De maatregelen van de vaste wal en op het Wad worden in nauwe samenhang met elkaar ontwikkeld om tot een geïntegreerde ketenaanpak te komen die bijdraagt aan de balans tussen natuur en vaarrecreatie voor de gehele Waddenzee. Zo is de Erecode Wadden breed een belangrijk communicatiemiddel waarmee we het gastheerschap goed kunnen toerusten, maar ook de kernwaarden van het Werelderfgoed Waddenzee kunnen door bijvoorbeeld de havenmeester benut worden voor de informatievoorziening rond het Wad. Een aansprekende Erecode is ook een prima middel om recreanten te begeleiden, die bijvoorbeeld van nieuwe ligplaatsen uit de havens op het Wad komen. Of dat werkt kunnen we afmeten aan de monitoring en aan de evaluatie van het gebruik van de Erecode in relatie bijvoorbeeld tot de nieuwe ligplaatsen en het functioneren van het gastheerschap.

Op enkele kwetsbare locaties op het Wad (de hotspots), waar lacunes in de keten zichtbaar worden, zijn aanvullende voorlichtings- en begeleidingmaatregelen nodig om de balans tussen natuur en recreatie te herstellen en te behouden. Op een paar van deze hotspots organiseren we pilots op basis van maatwerkafspraken tussen vaarorganisaties, gemeenten, natuurorganisaties en andere overheden. Uitgangspunt voor de ze pilots is een gezamenlijk beeld van de specifieke situatie ter plaatste en het maatwerk dat vereist is om de balans op deze kwetsbare plekken duurzaam te herstellen en behouden.

Voor dit Actieplan betekent dit inzicht van onderlinge samenhang tussen acties dat het belangrijk is om de uitvoering daarvan op te pakken als een programma. Actiehouders en –uitvoerenden moeten van elkaar weten wat ze gaan doen. Een eerste waarborg daarvoor biedt dit Actieplan dat het overzicht bevat van de uit te zetten acties. Andere waarborgen worden geboden door een geschikte programabeheersing. In hoofdstuk 4 is een nadere toelichting opgenomen.

In dit hoofdstuk worden eerst de wadden brede acties opgesomd. Vervolgens komen de hotspots en de specifieke pilots en acties aan de orde. Dit hoofdstuk bevat ook een toelichting op:

- Haven- en natuurontwikkeling in samenhang
- dynamische zonering;
- monitoring.

3.2 Wadden brede acties

Tijdens de vier werksessies zijn verschillende acties in kaart gebracht (het totaaloverzicht met de acties per werkgroep zijn opgenomen in bijlage 3). Een aantal van deze acties zijn van belang en hebben betrekking op het gehele Waddengebied. In tabel 1 zijn deze acties opgesomd. De acties

vragen nog aanscherping (oa. samenvoegen of duidelijk onderscheid). Ook de actiehouders zullen nog nader moeten worden bepaald. Een en ander zal gebeuren in het 1^e kwartaal van 2014 door de programmamanager in overleg met de partijen in dit Actieplan. In de oplegnotitie is een aanzet gegeven.

Tabel 1. Wadden brede acties voor Actieplan vaarrecreatie Waddenzee.

Acties Wadden breed	Planning	Nrs.
Vaststellen hotspot-pilots in samenhang met clusters; uitwerking van daaraan gekoppelde monitoring	Q1 2014	23, 25, 26, 28, 30,
Gastheerschap in brede zin verder uitwerken	Q1 2014	1, 2, 4
Wadden breed beschikbaar en toegankelijk maken van informatievoorziening over vaarroutes, aanwezige natuur en verstoring door vaarrecreanten	Q2 2014	16 t/m 19
Leidraad Gastheerschap maken	Q4 2014	7
Uitvoering geven aan Leidraad Gastheerschap	Q2 2014	9
Organisatie symposium Gastheerschap	Q2 2015	8
Bepalen fasering gastheerschap – uitrol naar andere locaties; verbreding naar Wadden breed beheer	Q1 2016	10
Update Erecode en uitleg	Q1 2014	11, 12, 13
Onderzoeken inzet digitale media	Q1 2014	14
Onderzoek gebruik van media per doelgroep	Q1 2014	15
Basiswebsite bepalen en inrichten	Q1 2014	16, 17, 18, 19
Nadere uitwerking afspraken havenontwikkeling (aansluitend bij uitkomsten project Kleine Jachthavens – Waddeneilanden)	Q1 2014	43
Overleg met Ecomare/BBZ over inzet basistraining	Q1 2014	22
Overleg met standaardwerk Vaarrecreatie Waddenzee over geactualiseerde Erecode	Q2 2015	21
Twee jaarlijkse monitoring haven- en sluisgebruik en enquête recreanten (vergelijkbaar met monitoring vaarrecreatie IJsselmeer)	2014 2016 2018	24
Monitoringsconcept (rekening houdend met vaarrecreatie, hotspots, instandhoudingdoelen) op te stellen door WaLTER	Q1 2014	23, 25, 26, 28
Ondersteunen en faciliteren vrijwilligers die monitoren op 't Wad; backoffice	Q1 2014	27
Oog voor 't Wad 2.0, monitoring vaarrecreatie; aanpassen webtool aan monitoringsconcept, onderzoeken mogelijkheid citizen science (i.c.m. communicatie)	Q1 2014	23, 26, 28
Waddenbreed havenvisie (verder) uitrollen en in verbinding brengen met hotspots en clusters	Q2 2014	31
Verkenning effectiviteit en haalbaarheid toepassing dynamische zonerings (voortouw Waddenunit (EZ), natuur- en recreatieorganisaties). Met als mogelijk vervolg: uitwerken website/app met actuele informatie voor vaarrecreatie (Stichting Nautin).	Q4 2014	42

3.3 Leren van hotspot-Pilots

Uit de vier werkdagen bleek dat het uitvoeren van pilots de uitwerking van een geïntegreerde Wadden brede ketenaanpak concreet, hanteerbaar en meetbaar maakt. Door voor pilots uit te gaan van concrete hotspot-locaties, plekken waar vaak onbalans is tussen natuur en vaarrecreatie wordt een abstracte aanpak vertaald naar uitvoerbare, op maat uitgewerkte maatregelen per locatie.

Er is bewust gekozen voor een beperkt aantal hotspot-locaties waarvoor pilots worden georganiseerd. Dit om eerst eens goed te kunnen oefenen met het in praktijk brengen van een maatwerkaanpak voor deze hotspots. En ook om e.e.a. behapbaar te houden qua inzet in tijd en geld. Belangrijk is de relatie van de pilots uit dit Actieplan met het Pact van Rede en het programma 'Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen'. De pilots worden verder gekoppeld aan de clusters volgens de Havenvisie Wadden 'Verantwoord Varen op het Wad'. Door deze onderverdeling zijn de havens en Waddengemeenten ook als organisatie direct betrokken. Voorop staat het ontdekken van hoe duurzame gastvrije havens een positieve rol kunnen spelen in zowel het behoud en versterking van de balans tussen natuur en vaarrecreatie in de pilotgebieden als de regionale toeristische ontwikkeling van een gebied.

Tijdens de werksessies is gekeken in welke gebieden sprake is van een grote recreatieve druk in combinatie met kwetsbare natuur. Daarbij is gekeken naar enkele artikel 20-gebieden (zoals de Blauwe Balg), het Beheerplan Natura 2000 en het programma Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen.

Gedeeltelijk komen de hotspots in de plannen met elkaar overeen; maar er zijn ook verschillen. In het Beheerplan/Handhavingsplan Natura 2000 zijn nu als "hotspots" gebieden aangewezen waar veel wordt drooggevallen, ge(kite)surft, gekanood, snelgevaren, gewadwandeld en waar sprake is van kwetsbare natuur met risico op verstoring. Daarnaast zijn de Razende Bol en de oostpunten van de eilanden als aandachtsgebieden genoemd omdat in deze gebieden veel wordt aangemeerd door recreanten en er ook sprake is van kwetsbare natuur. Een overzicht van de hotspots die zijn opgenomen in het Actieplan, de schetsschuit van in het Pact van Rede en het lopende Waddenfonds-project "Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen" is te vinden in bijlage 2. Tijdens de werksessies is voorgesteld om in eerste instantie een pilot te starten voor de hotspots 2, 3 en 4 (zie figuur 4 hieronder).

De exacte keuze van locaties en invulling van de pilots zal nader worden ingevuld en bepaald. Als criteria gelden daarbij dat:

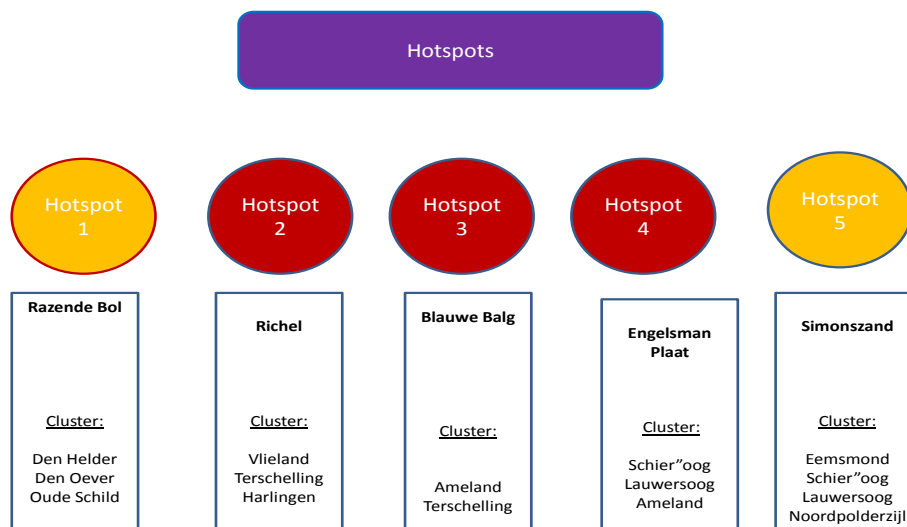
- pilots moeten zoveel mogelijk leerervaringen opleveren voor een effectieve inzet van de Wadden brede ketenbenadering
- pilots mogen geen aanzuigende werking hebben op recreanten ter voorkoming van eventuele bijbehorende negatieve effecten op de natuur
- pilots zullen gemonitord worden met de in het kader van het actieplan beoogde monitoring

In aansluiting op het Beheerplan Natura 2000 Waddenzee zal het 1^e kwartaal 2014 een definitieve keuze worden gemaakt met welke locaties zal worden gestart. Van belang is dat de hotspots die onderdeel zijn van dit actieplan zoveel mogelijk aansluiten en overeenkomen; zodat de inspanningen van overheden, natuur- en recreatieorganisaties zich richten op dezelfde locaties.

Daarnaast wordt gekeken naar de potenties van deze pilots voor een nadere verkenning van de effectiviteit en haalbaarheid van toepassing van dynamische zonering in deze gebieden. De bestaande regels voor omgang met deze gesloten gebieden (art 20 Natuurbeschermingswet) blijven wel het uitgangspunt. Daarbinnen wordt zoveel mogelijk gekeken naar mogelijkheden voor maatwerk aansluitend bij de actuele situatie ter plekke. Dit zal uiteindelijk leiden tot een verantwoorde en flexibele omgang met gesloten gebieden. Een nadere toelichting is opgenomen in paragraaf 3.5.

Op grond van de waardering van het belang van de hotspots zijn in eerste instantie de volgende locaties beoogd als mogelijke pilot:

1. Richel;
2. Blauwe Balg;
3. Engelmansplaat /Rif.

Figuur 4. Overzicht van mogelijke hotspots-locaties voor het organiseren van pilots.

Concrete afspraken over de invulling van de pilots worden tussen vaarrecreatie-, natuurorganisaties, Waddenunit (als onderdeel van het ministerie van EZ) en direct betrokken gemeente(n) gemaakt. Deze afspraken zijn op maat en afgestemd op de specifieke kenmerken van de betreffende hotspot-locatie. Belangrijk daarbij is dat én vaarrecreatie én natuurorganisaties én overheden daarbij betrokken worden. In de praktijk zullen vaarrecreatie, natuurorganisaties en de Waddenunit de concrete en operationele acties op zich nemen. Bij het maken en in het bijzonder ook het vastleggen van afspraken in de vorm van een pilot-overeenkomst is dan wel zijn ook de gemeente(n) actief, die de vaarorganisaties en natuurorganisaties betrekken bij hun havenplannen en actief op zoek gaan naar initiatieven die de natuur 'buiten de havenhoofden' kan versterken. Uiteraard binnen de mogelijkheden van elke partij.

Vanuit de natuurorganisaties wordt, vanuit het project Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen, momenteel een Programma van eisen opgesteld in het kader van dit project. Het Programma van Eisen zal worden opgesteld in afstemming met relevante acties in het kader van dit actieplan en de hierbij betrokken partijen.

De lessen en ervaringen die de pilots gaan opleveren, moeten op termijn ook benut gaan worden voor andere hotspot-locaties om zo tot een adequaat buitendijks natuur- en recreatief beheer voor het gehele Waddengebied te komen.

Voor de aanpak van een hotspot-pilot is een lijst met acties bepaald aan de hand van een totaalijst (zie bijlage 3). Deze acties per hotspot-pilot zijn in tabel 2 vermeld.

Tabel 2. Overzicht van acties per hotspot-pilot.

Acties per hotspot	Planning	Nrs.
In beeld brengen wat er speelt (situatie ter plekke) en op basis daarvan maatwerk aanpak uitwerken (in het kader van de geïntegreerde ketenbenadering). Afbakenen rollen en verantwoordelijkheden: wie pakt wat op in de uitvoering.	Q1 2014	1, 3, 4, 33, 34, 35, 39
Havens, gemeenten en maatschappelijke organisaties aan elkaar verbinden. Opstellen gezamenlijk Programma van Eisen.	Q1 2014	33, 35
Doelgroepen en passende communicatie inzet bepalen o.a. voor Erecode	Q1 2014	14, 28
Bepalen rol in de havens binnen het cluster ten aanzien inrichtingsplannen en havenmeesters	Q1 2014	20, 37 39, 40
Verbinding leggen met havenplannen (o.a. project kleine Jachthavens)	Q1 2014	43
Vaarroutes uitwerken binnen cluster	Q1 2014	41
Verbinding maken met Rust voor vogels, Ruimte voor mensen: implementatie monitoring, koppeling met Oog voor 't Wad 2.0, organisatie backoffice gastheren en vrijwilligers (training, ondersteuning, analyse) en communicatie	Q1 2014	19, 27
Pilotplan gastheerschap opstellen	Q1 2014	1, 3,4
Gastheerschap organiseren en toepassen gebruikmakend van formats	Q1, 2, 3, 4	3, 5, 6,10
Onderzoeken mogelijkheden Continuering gastheren na "Rust voor vogels, Ruimte voor mensen" tot en met 2018 (duur actieplan) voor de pilots die onderdeel zijn van dit actieplan	2017-2018	29

3.4 Havenontwikkeling en natuur

Het gezamenlijk doorlopen proces en de gemaakte afspraken in het Actieplan alle partijen het vertrouwen in een evenwichtige ontwikkeling van natuur en vaarrecreatie en uitbreiding van jachthavens aan de Waddenzee.

Tijdens de bestuurlijke bijeenkomst van 4 oktober 2013 is door alle aanwezigen vastgesteld dat maximering van het aantal ligplaatsen vanuit het PKB niet meer van toepassing is. De vraag is niet langer OF we deze maximering loslaten, maar HOE we invulling geven aan een verantwoorde wijze van ontwikkeling van de jachthavens aan de Waddenzee. Vanuit de recreatieve vaarsector en ge-

meenten is benadrukt dat de maximering al met de besluitvorming door het Rijk over de PKB en ondertekening van het convenant in 2007 is losgelaten. Daarbij wordt onderkent dat er een gezamenlijke opgave ligt tot het komen van een goede invulling van de havenplannen die bijdraagt aan de natuur en vaarrecreatie op de Waddenzee. Door gemeenten is expliciet aangegeven dat de ontwikkeling van de jachthavens en de natuurontwikkeling op het Wad onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Versterking van de natuur(beleving) draagt immers bij aan de toeristische positionering van de jachthavens.

Het verduurzamen en vergroten van de veiligheid in de havens, maakt dat er een uitbreiding van het aantal ligplaatsen in de havens noodzakelijk is. De uitbreiding heeft zowel een direct effect op de havenkom, als een mogelijk neveneffect op het omliggende Wad. De maatregelen uit het Actieplan maken een passende ontwikkeling van de jachthavens mogelijk en dragen bij aan de beperking van een eventueel negatief neveneffect op het Wad. Uitgangspunt daarbij is een integrale benadering van de havenontwikkeling; waarbij per haven wordt gezocht naar een passende balans tussen de ingreep en meerwaarde voor de Waddennatuur. Voor het effect op de havenkom is het van belang dat de havens op duurzame wijze worden ontwikkeld; zodat de natuur hier ook baat bij heeft.

Een "Passende Beoordeling" op grond van de Natuurbeschermingswet blijft bepalend voor de vraag of een uitbreiding van het aantal ligplaatsen in de jachthavens doorgang kan plaatsvinden. Tijdens de bestuurlijke bijeenkomsten hebben we geconstateerd dat de huidige wijze van toetsen als 'te beperkt' wordt ervaren. Eventuele beperkte negatieve effecten worden nu niet afgewogen tegen de brede positieve effecten voor het totale ecosysteem. Dit zou opgevangen kunnen worden door het toepassen van een ruimere toetsing waarbij zowel de positieve als negatieve effecten van uitbreiding op het totale ecosysteem centraal staan in plaats van de effecten op individuele soorten. Dit kan meer ruimte bieden voor maatwerk. Hierin worden de eventuele cumulatieve effecten van afzonderlijke uitbreidingsvoorstellen meegenomen.

Ook benadrukken alle partijen dat de toetsing niet op zichzelf dient te staan, maar het sluitstuk zou moeten zijn van een proces waarbij partijen als onderdeel van dit actieplan maatwerkafspraken maken met elkaar over de wijze waarop de havenplannen concreet vorm krijgen. Een actie die uitgewerkt gaat worden is het maken van een beknopte procesaanpak voor de havenontwikkeling. Daarnaast is het van essentieel belang dat havenuitbreidingsplannen in samenhang met elkaar worden ontwikkeld, zodat gemeenten en andere organisaties van elkaars aanpak kunnen leren.

Natuurorganisaties hebben aangegeven bereid te zijn bij de uitwerking van de havenuitbreidingsplannen mee te denken met de gemeenten en de vereiste ecologische kennis aan te reiken. Niet alle havenuitbreidingsplannen kunnen in één keer opgepakt worden, dus ook hier zal een duidelijke prioritering noodzakelijk zijn. Vanuit de gemeenten is andersom aangegeven dat zij voorlichtings-, communicatie en begeleidingsactiviteiten uit het Actieplan actief ondersteunen en koppelen aan de havenuitbreidingsplannen.

In tabel 3 is een overzicht opgenomen van de stand van zaken rond de planvorming voor de plannen over havenontwikkeling.

Tabel 3. Overzicht van havenuitbreidingsplannen

Haven	Stand van zaken	Realisatie
<i>Cluster A – De Eems</i>		
Delfzijl Neptunes	geen plannen	

Termunterzijl	geen plannen	
<i>Cluster B – Het Oostelijk Wad</i>		
Noordpolderzijl	geen plannen	
Lauwersoog	Planvoorbereiding	2015
Schiermonnikoog	Verkenning	Planning nog onduidelijk
Ameland	in procedure	2013/2014
<i>Cluster C – Centrale Wad</i>		
Terschelling	planvoorbereiding/ politiek uitgesteld	2015
Vlieland	Planvoorbereiding	2015/2016
Harlingen	in procedure	2014
<i>Cluster D – Westelijk Wad</i>		
Den Oever	Planvoorbereiding	2015/2016
Wieringen	Planvoorbereiding	2015/2016
Den Helder (Kon. Marine)	geen plannen	
Den Helder (Willemsoord)	planvoorbereiding/ vergunningaanvraag	2014
Texel	Planvoorbereiding	2016

3.5 Dynamische zonering

Onderdeel van het actieplan is een verkenning van (on)mogelijkheden van “dynamische zonering”; waarbij een meer flexibele wijze van openstelling en sluiting van kwetsbare gebieden op de Waddenzee centraal staat. Daarbij zullen op voortouw van de Waddenunit (EZ), de betrokken overheden, natuur- en vaarrecreatieorganisaties in overleg met elkaar bekijken op welke plaatsen en onder welke randvoorwaarden dynamische zonering, binnen de bestaande kaders van de Natuurbeschermingswet (artikel 20), mogelijk is. Deze verkenning sluit aan en bouwt voort op de resultaten van de schetsschuit van het Pact van Rede die voorjaar 2013 heeft plaatsgevonden.

Beoogd resultaat van de verkenning is een overzicht van gebieden waar dynamische zonering in de praktijk kan worden toegepast en concreet bijdraagt aan een betere balans tussen natuur en vaarrecreatie. Aansluitend hierop is de ontwikkeling van digitale hulpmiddelen (website, app met vaarinformatie) beoogd.

Dynamische zonering is maatwerk. Het speelt in op de extra bescherming die de natuur op sommige momenten van het jaar nodig heeft (bijvoorbeeld broedende vogels) én op de wens van mensen om van waardevolle plekken op het Wad te kunnen genieten als de extra bescherming niet meer noodzakelijk is (als bijvoorbeeld jonge vogels zijn uitgevlogen).

Dynamische zonering is ook mensenwerk. Het vraagt om het actueel volgen van ontwikkelingen in de natuur en daarop inspelen door gebieden af te zetten of juist open te stellen. Informatievoorziening tussen de beheerders en de doelgroepen zoals recreanten is daarbij nodig zodat recreanten hun route op het Wad daarop kunnen aanpassen.

Een mooi praktijkvoorbeeld is de communicatie en samenwerking in de zomer van 2013 tussen de Waddenunit en een groep recreatievaarders. De groep is regelmatig geïnformeerd over broedsels op de platen en de veranderingen daarin. Dit heeft geleid tot grotere betrokkenheid van hen en zelfs hulp bij het afzetten/openstellen. Dus winst voor natuur (meer respect en aanpassing van gedrag) en meer belevingswinst bij mensen.

3.6 Slimme monitoring

Meten is weten en monitoring is daarbij essentieel. Immers monitoring geeft inzicht in de praktijk, het succes van inspanningen en de wenselijkheid dan wel noodzaak van bijsturing. Gelijktijdig is er het besef dat het Waddengebied groot is en waarneming slechts op kleine schaal kan plaatsvinden. Dat vraagt dus om keuzes. Niet alles is te monitoren, zo is het bijvoorbeeld een gekwantificeerde dosis-effectrelatie op populatieniveau onmogelijk bloot te leggen met monitoring vanuit dit Actieplan.

De monitoring in het kader van het Actieplan is om die reden specifiek gericht op het in beeld brengen van gedrag van recreanten en de gevolgen ter plaatse op de ontwikkeling van de natuur (niet op populatieniveau). Daarmee moet inzicht ontstaan in de vraag of het actieplan bijdraagt aan een evenwichtige ontwikkeling van natuur en vaarrecreatie op de Waddenzee.

De resultaten van de monitoring worden benut om de uitvoering van het actieplan daar waar nodig tussentijds bij te stellen en maatregelen effectiever en gericht in te zetten. De specifieke uitkomsten voor de hotspot-pilots en uitkomsten van de wadden brede acties worden in samenhang benut om het buitendijkse natuur- en recreatiebeheer structureel te verbeteren.

De monitoring in het kader van dit actieplan biedt – op zichzelf – onvoldoende wetenschappelijke basis om inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van individuele populaties van vogels en zeehonden. Dat is ook niet het directe doel van dit actieplan. Door slim de koppeling te leggen met de monitoring die vanuit Walter, SOVON en het beheerplan Natura 2000 Waddenzee, kunnen in breder perspectief conclusies worden getrokken over de ontwikkeling van de natuur op het Wad; waarmee ook gegevens op populatieniveau onderzocht kunnen worden. (zie tabel 4)

In tabel 4 is nader aangegeven wat er Wadden breed en in de pilots gemeten gaat worden en hoe en door wie. (zie tabel 4). Dit is bepalend voor de wijze van inrichting van de monitoring

Tabel 4. Overzicht van wat door wie en hoe wordt gemonitord.

Wat gaan we meten?	Hoe gaan we meten en wie gaat dat doen?
<p>Waddenbreed</p> <ul style="list-style-type: none"> - bekendheid met erecode, gedrag op het Wad; - inzicht in aantal boten, vaardagen, vaarroutes, passantenovernachtingen, ligplaatsen, uitgesplitst naar diverse doelgroepen zoals chartervaartschepen, passanten (-overnachtingen), robbentochten, etc. Deels wordt dit nu verzameld door prof Friesland. Aansluiten bij methodiek monitoring vaarrecreatie IJsselmeer. <p>op hotspots</p> <ul style="list-style-type: none"> - aantal droogvallende schepen - waarneming gedrag recreanten (kwalitatief) - aantal verstoringen (% van aantal droogvallers) - aantal verstoringen door andere vaarrecreanten - aantallen vogels / zeehonden (specifieke soorten) - waarneming gedrag vogels (kwalitatief) 	<div style="display: flex; flex-direction: column; align-items: center;"> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">Enquête vanuit jachthavens</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">Analyse bestaande gegevens</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px; text-align: center;">2- jr monitoring (aansl. IJsselmeer) provincies</div> </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">Waarnemingen Waddenunit</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">Waarnemingen gastheren hotspots</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">Waarnemingen Vrijwilligers en recreanten</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-left: 10px; text-align: center;">Oog voor 't Wad 2.0 coördinatie ?</div> </div> <div style="display: flex; align-items: center; margin-bottom: 10px;"> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-right: 10px;">Monitoringconcept WaLTER (link met o.a. meetnet SOVON)</div> </div> </div>

Effect populatieniveau (dosis-effect-relatie)

- . Voor de inrichting van de monitoring worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:
- iedereen kan bijdragen aan monitoring. Vrijwilligers van de recreatie-organisaties dragen bij, evenals vrijwilligers en professionals van de natuurorganisaties en de Waddenunit. We erkennen het verschil in kennisniveau van de verschillende participanten en passen de monitoringsystematiek en analysesystematiek daarop aan. Ook wordt onderzocht of het mogelijk is dat alle recreanten te betrekken (“citizen science”). Het bestaande monitoringssysteem “Oog voor ‘t Wad”, wordt hier op aangepast en beter toegankelijk gemaakt.
- door het opstellen van een slim monitoringsconcept door WaLTER, in samenspraak met onder andere de Waddenunit, natuurbeheerders, Vogelbescherming, koppelen we de monitoring vanuit het actieplan aan andere monitoringstrajecten in het Waddengebied (o.a. beheerplan Natura 2000 Waddenzee, meetnet SOVON) zodat het actieplan in breder verband bijdraagt aan meer inzicht in de natuurontwikkeling op de Waddenzee.
- we combineren de monitoring op hotspot-pilots met monitoring Wadden breed. Op de hotspot-pilots dragen de participanten (variërend professional tot vrijwilliger) bij aan de monitoring.
- Doel is vijf opeenvolgende jaren met elkaar vergelijken, zodat effecten en ontwikkelingen op langere termijn kunnen worden vastgesteld. Hiervoor moeten we gedurende een langere periode consistent monitoren (minimaal 5 jaar). Alleen dan kunnen conclusies getrokken worden over het effect van de inzet van gastheren, communicatie en andere (be)geleidingsactiviteiten. Hiervoor zullen worden SMART doelen worden geformuleerd. Zoals in 2.2 aangeven, dienen deze doelen in het 1^e kwartaal van 2014 geformuleerd te worden, vóór de start van de betrokken acties.

- de bestaande webapplicatie “Oog voor ’t Wad” die in het kader van het convenant vaarrecreatie is ontwikkeld; wordt voor de hotspots ingezet, maar zal ook Wadden breed benut worden. We passen het systeem aan, aan het monitoringsconcept. Daarnaast zal worden ingezet op de organisatie van de backoffice; het ondersteunen van de vrijwilligers, het rapporteren en analyseren van de uitkomsten;
- we maken slim gebruik van beschikbare informatie en lopende trajecten. Op deze wijze kan de monitoring tegen beperkte kosten worden uitgevoerd. Gegevens over haven- en sluisgebruik worden al verzameld (provincie Fryslân). Ook zal gebruik worden gemaakt van het bestaande monitoringssysteem Oog op ’t Wad (provincie Noord-Holland), dat in aansluiting op het nieuwe monitoringsconcept (beperkt) zal worden aangepast. Voor de monitoring van het vaargedrag (enquête onder recreanten) zal gebruikt worden gemaakt van de vragenlijsten die in het kader van het eerdere convenant al zijn opgesteld.

3.7 Communicatie

Communicatie vormt een integraal onderdeel van het Actieplan en komt overal in terug. Wij zien communicatie tussen de betrokken deelnemers en met de vaarrecreatie als essentieel onderdeel voor succesvolle uitvoering van het Actieplan. Het draagt niet alleen bij aan goed begrip (bijvoorbeeld Erecode) maar biedt veel kansen in het versterken van de beleving op het Wad en betrokkenheid bij de natuur.

Waddenzee breed wordt ingezet in onderwerpen zoals het actualiseren van de Erecode voor vaarrecreanten; met gedragsregels voor verantwoord vaargedrag. Trainen en coachen van schippers en havenmeesters en voorlichting en educatie via bezoekerscentra, en ontwikkeling en verspreiding van informatiemateriaal. Ook willen wij de digitale media actiever gaan inzetten; door o.a. de ontwikkeling van een digitale app met informatie over vaarroutes, droogvallen, dynamische zonering en natuur op het Wad. Hierbij zal waar mogelijk worden aangesloten bij bestaande initiatieven. Waddenprovincies en Rijk, Gemeenten, havenmeesters, natuur- en vaarorganisaties zullen als “ambassadeurs” van het Wad een actieve(re) gaan spelen in de voorlichting en communicatie. Daar bij zal worden besloten aangesloten bij het project “Ambassadeurs van de Waddenzee Werelderfgoed” van de vereniging van Beroepschartervaart (BBZ), Ecomare en Watersportverbond, gericht op trainingen over natuureducatie op het Wad aan beroepsvaarders en recreanten.

Bij de uitvoering van het convenant in 2008 is een breed communicatietraject opgezet onder de naam: *“Ik pas op het Wad”*. Hierin is veel geïnvesteerd. Gekeken zal worden welke elementen (bijvoorbeeld website en stickers) hergebruikt kunnen worden. Deelnemers zullen tegelijkertijd ook kritisch kijken in hoeverre de middelen uit het verleden nog passen bij de toon en opzet van het Actieplan. Ook vanuit Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen wordt een communicatietraject opgezet. Hier zal vanuit het actieplan actief de aansluiting bij worden gezocht.

4. Programmabeheersing – Koers houden

Naast onze wil om samen te werken en het groeiend wederzijds vertrouwen is een duidelijke borging van de uitvoering van het Actieplan belangrijk. Dit vraagt om een heldere bestuurlijke verankering, een slagvaardige programmabeheersing, voldoende beschikbaarheid van financiële middelen en capaciteit van de partijen.

4.1 Organisatie

Onderstaand volgt een korte toelichting op de bestuurlijke organisatie, de programma-organisatie en de organisatie per hotspot; en het maatwerk dat is vereist om invulling te geven aan het overleg met alle betrokken partijen.

4.1.1 Bestuurlijke organisatie

Uitgangspunt voor de bestuurlijke borging is een slagvaardig compact bestuur met leden die een groot belang vertegenwoordigen bij de uitvoering van het Actieplan. Van belang daarbij is een evenwichtige vertegenwoordiging vanuit de gemeenten, de recreatieorganisaties, de natuurorganisaties, de provincies en het Rijk.

Extra bestuurlijke drukte is niet gewenst. Daarom zal voor het bestuurlijke overleg worden aangehaakt bij de bestaande Beheerraad voor het Waddengebied. Het doel van de Beheerraad is te komen tot een eenduidig Waddenzee dekkend beheer. Aansluitend op de reguliere vergaderingen van de Beheerraad zal periodiek een zelfstandig bestuurlijk overleg (Beheerraad "Plus") worden georganiseerd; waarin naast de bestaande vertegenwoordigers vanuit rijk, provincie en natuur ook afgevaardigden van de vaarrecreatie en gemeenten zullen deelnemen.

4.1.2 Programma-organisatie

In dit actieplan staat een programmatische aanpak centraal. Een programmamanager (trekker) neemt het trekkerschap van het Actieplan op zich, heeft overzicht, stuurt op doelen en zorgt voor aan- en bijsturing van de uitvoering en de samenhang. Daarnaast is de programmamanager verantwoordelijk voor een verkenning van "slimme financieringsvormen" die in aanvullende financiering voor het actieplan moeten voorzien.

De drie Waddenprovincies zijn bereid de regierol te continueren en zullen opdrachtgever zijn voor de programmamanager. De uitvoering zelf (zowel van de hotspot-pilots, havenontwikkelingen als enkele specifieke Wadden brede maatregelen) zullen bij projectleiders vanuit het Rijk, de gemeenten en natuur- en recreatieorganisaties worden belegd. De programmamanager zorgt hier voor in het 1^e kwartaal van 2014. De uitvoering van de Wadden brede acties die niet belegd zijn bij de afzonderlijke organisaties zijn de verantwoordelijkheid van de programmamanager.

In aanvulling op de programmamanager komt voor elke pilot op een hotspot een projectleider. De programmamanager zal de projectleiders van de pilots aansturen, zorgt voor onderlinge afstemming (kruis bestuiving) en afstemming met de Wadden brede acties. Voor pilots die zowel onderdeel zijn

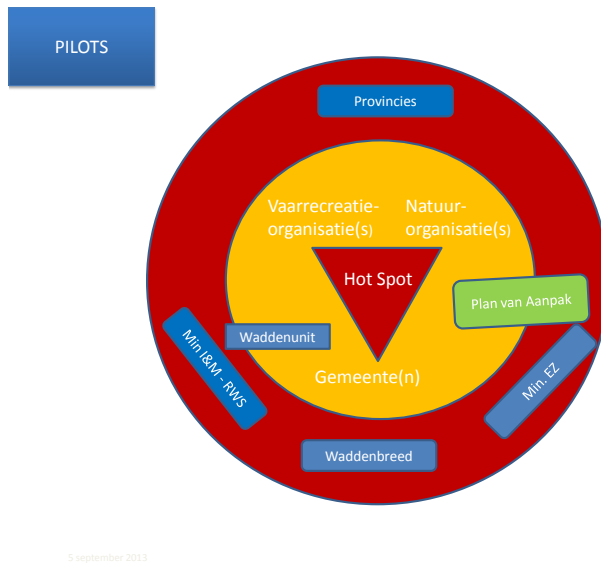
van het actieplan als van Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen geldt dat de projectleiding voor het actieplan en dit project “over en weer” op elkaar dienen aan te sluiten.

4.1.3 Organisatie van de pilots op hotspots

We hebben gekozen op enkele zogenaamde hotspots een pilot te organiseren waar in samenhang acties worden ondernomen vanuit de geïntegreerde ketenaanpak (zie ook hoofdstuk 2: systeem-sprong).

Een projectleider krijgt als taak voor de betreffende hotspot-pilot de betrokken partijen bij elkaar te brengen, een plan van aanpak te maken over de uitvoering van de acties en hen daarin te begeleiden. Elke pilot vraagt om maatwerk. De projectleider stelt een plan van aanpak op dat op instemming kan rekenen van betrokken partijen van het Actieplan. Van belang is dat de projectleider belangen kan verbinden en zich betrokken voelt bij de locatie.

Het projectleiderschap van een pilot kan worden belegd bij een vertegenwoordiger van één van de deelnemende partijen. Nadere afstemming met partijen is nodig zodat recht wordt gedaan aan bestaande betrokkenheid van partijen als ook het gedeeld eigenaarschap van alle partijen bij de opzet van pilots. De organisatie voor de uitvoering van de acties op een hotspot is geschetst in figuur 6.

Figuur 6. Schets van de organisatie van de pilot op een hotspot.

Het figuur laat zien dat de coördinator in 1^e lijn de vertegenwoordigers van de gemeenten, Waddenunit, vaarrecreatie - en natuurorganisaties actief betreft bij de het opstellen van een plan van aanpak, de uitvoering van de acties en de daaruit vloeiende werkzaamheden. Zij staan aan de basis van het succes van de pilots.

Iets meer op afstand zal worden samengewerkt met vertegenwoordigers van het Rijk (ministerie van Economische Zaken en het ministerie van Infrastructuur en Milieu/Rijkswaterstaat), Provincies en andere organisaties die Wadden breed betrokkenheid hebben.

4.1.4 WadCommunity

Ter versterking van het gedeeld eigenaarschap en het leren van elkaar, bestaat het idee te komen tot een soort van netwerk met de werknaam: WadCommunity. Zo'n WadCommunity, met vertegenwoordigers van alle deelnemende partijen, kan bij elkaar komen om het komende seizoen te bespreken en iets soortgelijks na het seizoen te doen (nabespreken, best practices delen, oplossingen vinden voor veel terugkomende issues en vooruit plannen). De meerwaarde en opzet zal nader worden onderzocht. Dubbelingen met vergelijkbare overlegstructuren moeten voorkomen worden.

4.2. Indicatieve begroting en financieringsvoorstel

Het Actieplan is niet compleet zonder financiële paragraaf. Duidelijkheid over en dekking van de kosten is essentieel ter borging van de uitvoering van dit Actieplan. Uitgangspunt is een reële begroting, die recht doet aan de gezamenlijke ambitie van het Actieplan en past in een tijd waar financiële middelen schaars zijn en creativiteit van de inzet van medewerkers wordt gevraagd.

In de begeleidende intentieverklaring bij dit actieplan zijn een indicatieve begroting en financieringsvoorstel opgenomen.

De begroting gaat uit van indicatieve ramingen en is mede gebaseerd op de kosten van het eerdere convenant. Daarbij geldt dat nog niet alle kostenposten volledig te overzien zijn. Daarnaast is een voorstel opgenomen voor de bekostiging van het plan. Daarbij zijn de eenmalige (aanloop)kosten en jaarlijkse kosten uitgesplitst weergegeven.

De financiering van de kosten is opgedeeld in kosten waar out-of-pocket uitgaven tegenover staan en wordt gedragen door één of meerdere partijen. Daarnaast kunnen kosten gedekt worden door inzet van mensen van de deelnemende partijen (betaald of vrijwillig). Deze financiering staat vermeld in "natura" en "detachering". Het financieringsvoorstel dat in de oplegnotitie is opgenomen richt zich in eerste instantie op de financiering van de eerste periode. Daarnaast is in dit voorstel de inzet van alle partijen in natura (bijdragen in uren; capaciteit medewerkers en vrijwilligers) weergegeven. Voor de financiering voor de gehele planperiode is aanvullende financiering vanuit het Waddenfonds beoogd. En een verkenning van slimme financieringsconstructies (bijv. sponsoring, educatieve arrangementen die aanvullende financiering opleveren etc.)

Een nadere toelichting is opgenomen in de oplegnotitie bij dit actieplan.

4.1.5 Kosten

De kostenraming heeft betrekking op de Wadden brede activiteiten en activiteiten op de hotspots.

Bij de start van de uitvoering van het Actieplan zal extra werk moeten worden verricht. Het gaat hier om eenmalige kosten die naar verwachting in Q1 van 2014 gemaakt gaan worden. Daarna zullen de werkzaamheden voortgezet moeten gaan worden (jaarlijkse kosten). Bij de uitwerking zal steeds bekeken welke activiteiten en projecten parallel lopen en slim bij kan worden aangehaakt. Daarmee zijn wellicht begrote kosten te verminderen.

Voor uitvoering van het Actieplan is de schatting dat de programmamanager gemiddeld 3 dagen per week nodig heeft. De programmamanager zal daarbij gaan samenwerken met een provinciaal ambte-

naar die als (ambtelijk) opdrachtgever van de programmamanager optreedt. De ambtelijk opdrachtgever zal voor circa 1 dag per week meer op afstand de voortgang bewaken en de besluitvorming over (onderdelen van) het plan mede begeleiden.

De coördinatie per pilots op een hotspot wordt geschat op een inspanning van gemiddeld 1 dag per week.

Voor het begroten van de communicatiekosten is gekeken naar de begroting van het communicatieplan "Ik pas op het Wad" dat in het kader van het eerdere convenant is ontwikkeld. Nader bekeken zal worden welke middelen daarvan te zijn hergebruiken. Voorwaarde hierbij is wel dat alles past in de toon van dit Actieplan en wadden breed samenhang krijgt. Daarbij worden steeds slimme verbindingen gelegd met bestaande communicatie-uitingen van de deelnemende partijen. Voor de uitvoering en financiering zal deels worden aangesloten bij de bestaande projecten "Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen" en "Ambassadeurs van de Waddenzee Werelderfgoed".

4.1.6 Financiering

Cofinanciering is de basis om te komen tot succesvolle uitvoering van het Actieplan. Dit betekent dat niet één organisatie aan de lat staat, maar dat alle betrokken organisaties zullen bijdragen naar vermogen. Een inbreng die financieel kan zijn maar ook in termen van menskracht. Over de precieze kostenverdeling zijn in de begeleidende oplegnotitie bij dit actieplan nadere afspraken opgenomen. De inbreng van menskracht zal ook zichtbaar gemaakt worden door kapitalisatie van de uren van medewerkers en vrijwilligers.

Naast de zorg voor financiële ruimte en inzet in natura zal ook beroep gedaan worden op samenwerkingstijd en expertise van betrokken organisaties. Hoeveel? Dat is in dit stadium lastig te bepalen en kan bij de uitwerking van de acties beter aangegeven worden. Aan menskracht is de inzet van ca. 2-4 dagen aan capaciteit per organisatie vereist.

De out-of-pocket uitgaven zullen gefinancierd worden vanuit verschillende bronnen zoals: financiële bijdragen van betrokken partijen, bijdragen uit aanvragen van het Waddenfonds en inzet van nieuwe financieringsconstructies (bijv. sponsoring).

Ook belangrijk is het aansluiten bij andere initiatieven die bijvoorbeeld folders/promotie, etc. ontwikkelen. In het kader van de ontwikkeling van de nieuwe Werelderfgoedstrategie Waddenzee wordt nagedacht over nieuwe verdienmodellen om geld te genereren voor middelen om de boodschap Werelderfgoed over te brengen en mensen er nog meer van te kunnen laten genieten. Bij deze verkenning sluiten we met dit actieplan aan.

Bepalend voor het Waddenfonds of een aanvraag subsidiabel is, is de "additionaliteit". Gelet op het doelstellingen van het Actieplan en de breedte van samenwerking, zijn er goede kansen voor een gezamenlijke aanvraag in te dienen met cofinanciering van alle betrokken partijen. .

Sponsoring door het bedrijfsleven (groot en klein) is een bron van extra inkomsten. Doel is te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. Ondernemers verbinden zich graag met het Wad. De natuur biedt meerwaarde voor het welzijn en beleving van mensen. Het zou mooi zijn met deze gelden uitgaven te bekostigen die verbinding tussen de natuur en recreatievaart symboliseren. Te denken valt aan faciliteiten in de havens.

Eerder in het Actieplan is aangegeven, dat aansluiting zal worden gezocht bij het project van de Waddentrainingen (zie tabel1; initiatief van de Vereniging voor Beroepschartervaart BBZ en de natuureducatiecentra in het Waddengebied uitgevoerd door Ecomare). Voor deze training is een aparte begroting die deels gefinancierd wordt door het Waddenfonds.

4.2 Risicomanagement

Het is onze overtuiging dat het opgebouwde vertrouwen tussen de deelnemende partijen en de borging van afspraken (zoals vastgestelde acties, opzet organisatie en financiën) in hoge mate zorgt voor beheersing van risico's en succesvolle uitvoering van het Actieplan.

Toch kan het zo zijn dat op onderdelen bijstelling van het Actieplan nodig is of de verwachtingen bij deelnemers deels niet overeenkomen met de uitvoering. Dit levert risico's voor uitvoering van het Actieplan op.

Uitvoering van het actieplan is geen statisch proces. Voor het beheersen van risico's staan openheid en overleg voorop. Wanneer risico's worden gesignaleerd, dan zoeken partijen elkaar op, bespreken deze met direct belanghebbende en kijken wat verstandig is en kan helpen. Partijen denken daarbij alternatieven en werken oplossingsgericht.

Het overall risicomanagement is belegd bij de programmamanager. Indien nodig vindt consultatie plaats richting bestuur. De programmamanager zal de "Beheerraad Plus" en provincies periodiek informeren en stelt jaarlijks een voortgangsrapportage op.

5. Samenhang met andere trajecten – Koers afstemmen

In paragraaf 1.2. van dit actieplan wordt verwezen naar een aantal trajecten waarmee dit actieplan nauw samenhangt. In deze bijlage is een nadere toelichting opgenomen op enkele trajecten.

5.1. Beheerplan Natura 2000 Waddenzee

De handhaving van het Beheerplan Natura 2000 Waddenzee is uitgewerkt in een Handhavingsplan. De uitvoering hiervan is opgenomen in een jaarlijks te vernieuwen handhavingsprogramma.

. Uitgangspunt hiervan is het (vastgestelde) naleefgedrag van gebruikers in de Waddenzee te bevorderen. Bij de uitwerking wordt onderscheid gemaakt tussen:

- Hoe kunnen overtredingen worden voorkomen (preventiestrategie)
- Hoe houden we zicht op naleefgedrag (toezichtstrategie)
- Wat doen we bij het afzien van handhaving (gedoogstrategie)
- Hoe treden we repressief op (sanctiestrategie).

De sanctiestrategie geeft aan welke afwegingen worden gemaakt wanneer wordt overgegaan tot handhaving en welk (juridisch) instrument (bestuurlijk/strafrechtelijk/anders) wordt ingezet. Het Actieplan sluit hierbij aan en draagt zo ook bij aan de naleving van het beheerplan.

Het actieplan richt zich op het stimuleren van een verantwoorde omgang van gebruikers (recreanten) met het Wad. Zodat op deze wijze meer ruimte kan worden geboden aan de recreatievaart in het Waddengebied. Door de preventieve werking die van voorlichting, educatie en geleiding van vaarrecreanten uitgaat, wordt de verstoring van zeehonden en vogels op het Wad voorkomen. Recreanten zijn zich meer bewust van de bijzondere kenmerken van het gebied en hun van de effecten van hun vaargedrag op de Waddenzee. Ook dragen de preventie en voorlichting er aan bij dat mogelijk straks minder handhavend optreden (bekeuren) vereist is; en er meer begrip ontstaat bij vaarrecreanten wanneer bij overlast en verstoring door recreanten toch handhavend moet worden opgetreden. Op deze wijze draagt het actieplan mede bij aan het realiseren van de doelen van het Beheerplan.

Een goede verankering van de samenwerkingsafspraken en hotspots (prioritaire gebieden geleiding, toezicht en handhaving) in het beheerplan is van groot belang om tot een geïntegreerde toezichts- en handhavingsketen van overheden, natuur- en recreatieorganisatie gezamenlijk te komen. In het concept-beheerplan zijn nu verschillende verwijzingen opgenomen naar de bestaande Erecode en trainingen aan schippers vanuit het Convenant vaarrecreatie. Van belang is ook de afspraken over aansluiting van voorlichting, educatie en geleiding door gastheerschap in brede zin en het formele toezicht en handhaving goed aansluiten op het beheerplan. Rijkswaterstaat zorgt voor een nadere afstemming tussen beide plannen.

De communicatie-, voorlichtings-, geleidings- en handhavingsmaatregelen uit het Actieplan dragen bij aan verantwoord vaargedrag binnen en buiten de vaargeulen (o.a. droogvallers, snelvaart) en kunnen bijdragen aan vermindering van de negatieve effecten. De keuze van de pilots in het Actieplan wordt afgestemd met de prioriteitenlijst van het Beheerplan Natura 2000 Waddenzee.

5.1 Interprovinciale waddenvisie ‘Wadden met Allure!’

De Waddenprovincies (Noord-Holland, Groningen en Fryslân) hebben gezamenlijk een interprovinciale Waddenvisie opgesteld; getiteld “Wadden van Allure”. Aanleiding is de wens om de kwaliteit van het Waddengebied gezamenlijk te beschermen en te ontwikkelen. Deze visie is tot stand gekomen op basis van een brede consultatie onder o.a. diverse overheden, natuurorganisaties, recreatiesector, waterschappen en bedrijfsleven. In november 2013 door de Provinciale Staten van de drie provincies vastgesteld.

Met de Waddenvisie willen de drie provincies de kwaliteit van het Waddengebied verhogen. Daarnaast wordt meer harmonie gebracht in het beleid voor het Waddengebied. De Waddenvisie is ook een richtlijn voor toekomstige beleidskaders, structuurvisies en uitvoeringsagenda's. Ook is de visie het kader voor het nieuwe Uitvoeringsprogramma van het Waddenfonds; dat in 2012 gedecentraliseerd is naar de drie provincies.

In de Waddenvisie is een verwijzing opgenomen naar het (vervolg) op het convenant vaarrecreatie Waddenzee; en daarmee naar dit actieplan. Een speerpunt in de visie is het verduurzamen van de recreatie als basis voor kwalitatieve groei van de toeristische sector in het Waddengebied. Uitgangspunt daarbij is een evenwichtige ontwikkeling van natuur en (vaar)recreatie. Het actieplan sluit aan bij deze uitgangspunten.

5.2 Rust voor Vogels, Ruimte voor mensen

Vogelbescherming Nederland gaat, samen met andere natuur- en landschapsorganisaties, de komende vier jaar de omstandigheden voor broedende, rustende en foeragerende vogels in het waddengebied sterk verbeteren. Tegelijkertijd wordt het kijken naar vogels sterk gestimuleerd. Daarvoor is het project ‘Rust voor Vogels, Ruimte voor mensen’ gestart.

Het doel is enerzijds meer rust creëren voor vogels door nieuwe broedplaatsen en hoogwatervluchtplaatsen in te richten en door geleiding van recreanten. Anderzijds wil het project bezoekers meer van de wadvogels laten genieten door natuurbeleving dichterbij te brengen. Dit doet de Vogelbescherming door nieuwe vogelkijkplekken te creëren en gratis vogelherkenningskaarten, een vogelherkenningsapp, verrekijkeruitleenpunten, educatieve posters, animatiefilms en fiets- en wandelroutes te ontwikkelen. De filosofie erachter is eenvoudig: hoe meer mensen genieten van vogels en natuur in het waddengebied, hoe groter de steun voor behoud en herstel.

Drie van de vier beoogde pilotgebieden uit Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen komen overeen met de mogelijke locaties voor de hotspot-pilots van dit actieplan. De monitoringsopzet in dit actieplan, monitort eveneens de resultaten van spoor 2 van Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen (geleiding en gastheerschap) voor zover een pilot in plan “Rust...” ook gekozen is als pilot in het Actieplan. Ook voor de invulling van een deel van de communicatie en educatieactiviteiten sluit dit traject aan op Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen.

5.3 Pact van Rede

Op gezamenlijk initiatief van het Watersportverbond, Natuurmonumenten, De Wadvaarders en Staatsbosbeheer zijn op 3 december 2009 vertegenwoordigers van een aantal partijen² bijeengekomen.

Partijen hebben zich het volgende ten doel gesteld:

- het ontwikkelen van een uitvoerbaar perspectief voor het samengaan van de natuur en de recreatie op de Waddenzee:
 - uitgaande van verweving van natuur en recreatie, waar mogelijk rekening houdend met andere menselijke activiteiten;
 - gebaseerd op inzichtelijke informatie per belang in ruimte en tijd;
 - rekening houdend met cumulatie door ander gebruik (zoals visserij, defensie e.d.);
 - leidend tot een gedeeld ontwikkelingsperspectief;
- het verkennen en kiezen van de sturingsmechanismen die kunnen helpen dit perspectief te realiseren;
- het maken van een set van afspraken tussen partijen en met anderen over wat eenieder kan bijdragen aan de hierboven beschreven doelen;
- de samenwerking zoeken met de betrokken overheden om het ontwikkelde perspectief en de gemaakte afspraken te kunnen realiseren.

De deelnemers aan de bijeenkomst noemen deze set van afspraken het Pact van Rede. Zij maken zich sterk voor de realisering en uitvoering van dit pact en zijn met elkaar overeengekomen dit uit te dragen naar de eigen organisaties en hun achterbannen. Onderdeel van de uitwerking zal zijn aan te geven hoe de partijen tot uitvoering van de afspraken willen komen, wat van welke partij wanneer kan worden.

Op 2 maart 2013 zijn de afspraken uit de intentieovereenkomst 'Pact van Rede' verder uitgewerkt. De eindconclusie van de bijeenkomst was dat het instrument afsluiting niet ter discussie staat, maar dat er behoefte is aan dynamische zonering; op basis van feiten en inspeland op veranderingen in de natuur gedurende het jaar. Afgesloten gebieden kunnen hier en daar ruimer maar flexibeler worden. Nieuwe media zijn daarbij cruciaal. Een van de hotspots kan als pilot fungeren en bruikbare formats opleveren.

² ANWB, BBZ, HISWA, Natuurmonumenten, Nederlandse Vereniging van Toerzeilers, Nederlandse Kano Bond, Sportvisserij Nederland, Staatsbosbeheer, Stichting Peddelpraat, Vereniging van Wadvaarders, Waddenvereniging, Watersportverbond en als toehoorders: De Vrije Wadlopers, Duurzame visserij en Stichting Wadlopen Pieterburen.

6. Loodswoord – Behouden vaart

Hieronder is een kort slotwoord opgenomen van het begeleidende “Loodsteam” van externe adviseurs van Twynstra Gudde, Oranjewoud en Bureau Buiten dat de uitwerking van dit plan in opdracht van de Waddenprovincies heeft begeleid.

Loodswoord:

De natuur op het Wad is van ongekende schoonheid. Mensen varen graag op het Wad om van deze schoonheid te genieten.

Als Loodsteam hebben wij de afgelopen maanden mogen ervaren dat alle partijen die betrokken zijn bij het opstellen van het Actieplan dit snappen en daar vanuit de belangen die ze vertegenwoordigen met hart en ziel aan willen meewerken. Voor ons was het een bijzonder voorrecht hierover mee te denken en aan te werken.

Al op onze eerste bijeenkomst waren op de mooie driemaster getuige van de getijden die veranderen. Varend en droogliggend hebben we het Wad van dichtbij ervaren. Ook hebben we als Loodsen ervaren dat niet alleen de getijden, maar ook de tijden op het Wad veranderen. Daar waar eerst standpunten uit het verleden werden gehuldigd, bleek na verloop van tijd ruimte te zijn om samen concrete acties op te pakken. Dit Actieplan is daar een mooi resultaat van.

Met elkaar hebben we koers bepaald en gezet! Als Loodsteam moeten wij nu loslaten. Wij hebben alle vertrouwen in het vervolg en wensen ieder daar veel succes en plezier mee. Want:

‘Samen meer voor de Waddenzee!’

Bijlagen

1. Actief betrokkenen/deelnemers
2. Overzicht Hotspots-locaties Waddenzee
3. Totaal overzicht acties
4. Visie voor de uitvoering Actieplan
- 5: Verslag bestuurlijke bijeenkomst 4 oktober 2013

Bijlage 1: Actief betrokkenen/deelnemers

Naam	Organisatie
Joanne Wolters	Provincie Noord-Holland
Femke van Akker	Provincie Fryslân
Kor van Wijngaarden	Vereniging van Wadvaarders
Bram Streefland	Ministerie van EZ
Albert-Jan Zijlstra	Vereniging van Waddenzeegemeenten (VAST)
Michiel Firet	Staatsbosbeheer
Lenze Hofstee	Stichting WAD/Coalitie Wadden Natuurlijk/Stichting Natuuronderzoek Nederland
Anke Kappers	Provincie Fryslân
Arjen Dijkstra	Ministerie van EZ
Eelke Sybren Dijkstra	Ministerie van EZ
Albert Ettema	Ministerie van EZ
Maarten Snel	ANWB
Robbert van der Eijk	Zeekanoërs
Janny du Bois – Minholts	Watersportverbond
Jan Willem de Koning	Toerzeilers
Wim Piet van Erven Dorens	Toerzeilers
Jonna van Ulzen	Vogelbescherming
Jook Nauta	Stichting Jachthavens Waddeneilanden
Sjon de Haan	Gemeente Ameland
Elles van der Kooij	Gemeente Harlingen
Jan van der Velde	Vereniging Waddenzee gemeenten
Jan Zijlstra	Gemeente Dongeradeel
Luc van Tiggelen	Gemeente Ameland
Roland Wijmenga	Rijkswaterstaat
Hans Danel	HDidee Advies & coaching (ivm project Kleine Jachthavens)
Frans Kochx	Chartervaart
Tom Hamer	Chartervaart
Jaap Baalbergen	BBZ charter
Bert ter Avest	Twynstra Gudde
Nicole Bunschoten	Twynstra Gudde
Philip Drontmann	Twynstra Gudde
Anneke van Mispelaar	Bureau Buiten
Anne Bart Zwierstra	Oranjewoud

Bijlage 2: Overzicht Hotspot-locaties Waddenzee

In deze bijlage is een overzicht opgenomen van alle hotspot-locaties op de Waddenzee die zijn genoemd in zowel dit actieplan, het beheerplan Natura 2000 Waddenzee, Rust voor Vogels Ruimte voor Mensen als de schetskaart Pact van Rede. Het gaat om locaties op het Wad waar spanning bestaat tussen natuur en recreatief gebruik.

Overzicht hotspotlocaties

Hotspots en pilots in actieplan vaarrecreatie	“Pilots” (concept) beheerplan Natura 2000 Waddenzee	Pilots met permanente gastheren in plan Vogelbescherming	Hotspots voor dynamische zoning – Pact van Rede
Razende Bol	Razende Bol	Razende Bol	Razende Bol
Balgzand			
't Kuitje			
't Schor			
Scheurrak/Ommedraaij			
Richel		Richel	Richel
Noordvaarder			
Boschplaat/Koffieboonenplaat		Boschplaat	Koffieboonenplaat
Oerd/Oostpunt Ameland			Oostpunt Ameland
Engelsmanplaat/Rif	Engelsmanplaat	Engelsmanplaat	Engelsmanplaat
Westpunt Schiermonnikoog			
Oostpunt Schier/Simonszand			Oostpunt Schier/Simonszand
Ndrfr. Buitendijks			Eidereenden (N. Buitendijks)
Noordpolderzijl			Noordpolderzijl
Griend en Rottum			Griend en Rottum
Blauwe Balg			Blauwe Balg
Engelshoek			
Nieuw Statenzijl			
Zandplaten onder Vlieland			Zandplaten onder Vlieland
Brakzandstergat			
			Dellewal (Terschelling) Friese Kust Smeriggat

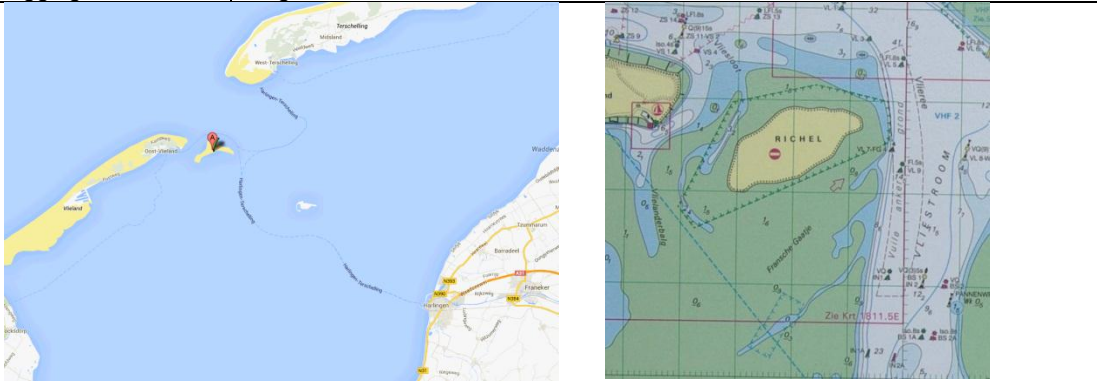
Tijdens de werksessies in het kader van dit actieplan zijn vijf mogelijke voorkeurslocaties benoemd waar een pilot zou kunnen worden uitgerold. Het gaat om de volgende locaties:

- Razende Bol;
- Richel;
- Blauwe Balg;
- Engelmansplaat / Rif;
- Simonszand.

Beoogd is in eerste instantie op drie locaties een pilot te starten. In het eerste kwartaal van 2014 zal de haalbaarheid van een pilot nader worden bepaald en een definitieve keuze worden gemaakt voor de beoogde locaties.

Hieronder is een *voorbeelduitwerking* opgenomen van een factsheet voor de Richel; die als basis kan dienen voor de uitwerking van een pilot.

Voorbeelduitwerking factsheet mogelijke pilot De Richel

Naam	Richel
Gemeente:	Gemeente Vlieland
Ligging:	Ongeveer 1 km ten oosten van Vlieland
	
Betrokken natuur-beheerorganisatie:	Waddenunit van EZ en Natuurmonumenten
Betekenis natuur:	Broedkolonie van Zilvermeeuwen, Kleine mantelmeeuwen (totaal 2013 rond de 550 paar) en Stormmeeuwen in de, duintjes. Verspreid over de gehele richel broedgebied voor Scholekster, Noordse stern, visdief en Dwergsterns Grijsze zeehonden baren en zogen jongen hun jongen in de winter.. Rustgebied voor gewone zeehonden. Deze liggen jaarrond aan de noordwest zijde van de richel. Meestal liggen hier nog Grijsze zeehonden tussen. Richel is een locatie te vergelijken met Engelsmanplaat waar verschillende wadplaten en functies bij elkaar komen. De Richel is een belangrijke hoogwatervluchtplaats (HVP) en foerageergebied voor wadvogels.. Paradijs voor overtijdende Rosse Grutto's, Scholeksters, Kanoeten en Bonte strandlopers
Betekenis recreatie:	Zeer populaire droogvalplaats. Je kunt kort droogvallen, je kunt met diep schip goed droogvallen.. Doelgroepen: groepen bruine vloot., particuliere recreatie en wadvaarders Natuurbeleving (wandelen). Recreatiemotieven; interesse, gezelligheid.
Huidige situatie:	Veel bezoekers, veel natuurliefhebbers met een boot. Groepen die weinig weten over hoe te gedragen op te Wad worden gezien als grootste knelpunt, evenals snelvaren. Hierdoor is er onvoldoende rust voor broed- en overtijdende vogels en zeehonden.
Gastheerschap:	Waddenunit van EZ, Vrijwilligers van Natuurmonumenten Er is een permanent onderkomen (drijvend, wordt in de winter gestald), de onderzoeksunit van het NIOZ, die niet het gehele seizoen gebruikt kan worden voor toezicht. Natuurmonumenten wil daarom een verplaatsbare voorziening realiseren die permanent gebruikt kan worden voor vogel- en zeehondenbescherming op De Richel
Educatie:	Zandbank / eiland. Je kunt actief zien hoe een waddeiland ontstaat. Educatief interessante hotspot.
Locatie ook betrokken bij:	Pact van Rede Rust voor Vogels, Ruimte voor Mensen
Havencluster:	Vlieland, Terschelling, Harlingen
Artikel 20 gebied:	Ja, geheel.
Aanvullende opmerkingen:	<ul style="list-style-type: none"> Goed voorbeeld van dynamische zonering. De Richel wordt jarenlang al dynamisch gezoneerd. Waddenunit heeft bv borden naar binnen geplaatst zodat je wel kan droogvallen. De bebording is zo geplaatst dat men ver genoeg van de broedende vogels en rustende zeehonden verwijderd is. Vanaf de veerboot kan je de zeehonden op Richel zien! Belangrijk uithangbord.

	<ul style="list-style-type: none"> • Twitter: @de_richel • Project: (Natuurmonumenten) waarborgen van rust voor vogels en zeehonden d.m.v. overleg en informatievoorziening via bezoekerscentra (ook in andere delen van Nederland), en in het seizoen door continue aanwezigheid ter plekke. Start in eerste kwartaal 2013, afronding in 2014.
Betrokken organisaties (<i>nader in te vullen</i>)	<ul style="list-style-type: none"> • Vogelbescherming • Rijkswaterstaat, • Natuurinformatiecentra • De plaatselijke bevolking van Vlieland en Terschelling, waterrecreanten en ondernemers en in het bijzonder de wadvaarders
Beleids- / beheer-opgave:	<p>Doelstelling: het garanderen van rust voor broedende en overtijdende vogels en zeehonden op de Richel.</p> <p>Er is meer en meer snelvaren en verkeer van watertaxi's (vaarverkeer tussen de eilanden). Kunnen we tot afspraken komen met ondernemers?</p>

Bijlage 3: Voorlopig Totaal overzicht acties

Spoor Gastheerschap

Activiteit	Omschrijving activiteit, inclusief locatie	Resultaat	Start	Gereed
1.	Gastheerschap in brede zin (GHS) uitwerken voor verschillende functies / rollen op en rond het Wad (vrijwilliger, vaarrecreant, wadloopgids, beroepsvaarder, havenmeester, handhaver, etc) in de vorm van profielen.. Daarbij ook ingaan op GHS voor preventie, correctie & repressie	Duidelijke GHS profielen (taken, vaardigheden, hulpmiddelen – zie ook Communicatie)	Na vaststelling actieplan	Voor begin seizoen 2014
2.	Per pilot een kort GHS uitvoeringsplan opstellen (mbv literatuurstudie/buitenlandse ervaringen natuurparken)	Uitvoeringsplannen pilots	Idem	Idem
3.	GHS organiseren en toepassen op de 3pilots met behulp v/d profielen. Per pilot een kort GHS uitvoeringsplan opstellen (als onderdeel v/h pilotplan)	Succes- & faalfactoren van GHS in de praktijk	Begin v/h seizoen 2014	Eind v/h seizoen 2014
4.	Ervaringen met GHS inventariseren & delen (zie ook Monitoring)	GHS profielen getoetst a/d praktijk	Halverwege seizoen 2014	Eind v/h seizoen 2014
5.	Resultaten GHS delen met bestuurders	Inzicht voor bestuurders in belang goed GHS	Juli 2014	Juli 2014
6.	Goed GHS borgen op pilotlocaties	Structureel goed GHS op & rond het Wad	Eind v/h seizoen 2014	Eind 2014
7.	Opstellen v/e leidraad goed GHS (op basis van de ervaringen met de verschillende profielen en met de pilots)	Duidelijke GHS leidraad	Eind v/h seizoen 2014	Begin v/h seizoen 2015
8.	Organiseren (internationaal) symposium 'GHS op & rond Wadden-	Bekendheid GHS	Juli 2015	Juli 2015

	zee' (evt eerder en koppelen met 5)			
9.	Uitrollen van leidraad goed GHS (brochure, web-site, korte training door PGH-en; zie ook Communicatie)	Bekendheid GHS en toegankelijk maken	Begin seizoen 2015	Midden seizoen 2015
10.	Goed GHS organiseren en gefaseerd toepassen op andere hotspot locaties waarnodig	Blijvend goed GHS op & rond het Wad	Eind v/h seizoen 2014	...

Spoor Communicatie

Activiteit	Omschrijving activiteit, inclusief locatie	Resultaat	Start	Gereed
11.	Erecode is heel bruikbaar en staat niet ter discussie. De zinnen aanvullen met heldere uitleg en achtergrond	Erecode helder en begrijpelijk voor breed publiek		
12.	Nagaan en inzichtelijk maken de relaties tussen de afzonderlijke Erecode zinnen met wet & regelgeving	Gedetailleerd overzicht van wet & regelgeving waar de Erecode op kan terugvallen		
13.	Nagaan wat nodig is om folder Erecode te herzien en hoe deze ingezet kan worden richting onze doelgroepen bijvoorbeeld door de havenmeesters	Duidelijkheid over de opzet van een nieuwe folder Erecode en de distributie daarvan		
14.	Een deskundige op het gebied van digitale media om advies vragen over de wijze waarop het gebruik van digitale media effectief kan zijn in het bereiken onze doelgroepen	Inzicht in de nieuwe ontwikkelingen op communicatiegebied en de wijze waarop de Vaarrecreatie Waddenzee daar het beste op kan inspelen en gebruik van kan maken(zinvol en haalbaar)		
15.	Onderzoeken welke media iedere doelgroep het meest gebruikt om zich over actuele ontwikkelingen (bijv weer, navigatie, activiteiten) te laten informeren.	Overzicht van communicatiemiddelen per doelgroep waar de Vaarrecreatie op zou kunnen aanhaken. Mee zou		

		kunnen werken		
16.	Onderzoeken waar op internet de basisinformatie van de Vaarrecreatie Waddenzee het beste kan worden geplaatst en kan worden geactualiseerd opdat andere websites daar naar kunnen verwijzen/aan kunnen linken. Wie zorgt voor het beheer?	Bepaling van eenduidige plaats(en) op internet waar informatie over Vaarrecreatie Waddenzee is te vinden een wordt beheerd		
17.	Onderzoeken met welke websites we onze basiswebsite willen linken en hoe verouderde informatie kan worden omgezet. Hoe past een basissite in een netwerk (formeel en informeel).	Overzicht van alle links die voor de basis website relevant zijn en hoe daarmee kan worden "samengewerkt"		
18.	Gedachten ontwikkelingen over de inrichting, functies en layout van een basiswebsite waar de Vaarrecreatie Waddenzee	Ontwerpschets website Vaarrecreatie Waddenzee		
19.	Afstemming met Vogelbescherming over de wijze waarop de Erecode en andere informatie een vaste plek kan krijgen in de media die worden gebruikt binnen het project Rust voor Vogels en Ruimte voor mensen.	Afspraken over samenwerking in de communicatie met Vogelbescherminginzake het project Rust voor Vogels, Ruimte voor mensen		
20.	De inzet van de havenfaciliteiten/meesters in de communicatie naar onze doelgroepen bespreken met de Stichting Waddenhavens en de bestuurders van de havens langs de Waddenkust	Inzicht in de rol die de havens en hun meesters kunnen gaan spelen in de communicatie		
21.	Overleg voeren met de mensen die verantwoordelijk zijn voor het standaardwerk "Vaarwijzer Waddenzee" en bepalen hoe Erecode en Vaarrecreatie afspraken hierin goed opgenomen kunnen worden	Overeenstemming met Vaarwijzer Waddenzee over bijdragen in de communicatie		
22.	Overleg voeren met Ecomare over de succesvolle training die zijn hebben verzorgd voor de chartervaart en hoe deze training breder uitgerold kan worden en wat daarvoor nodig is	Voorstel over de wijze waarop de bestaande training blijvend kan worden aangeboden (eventueel in verschillende versies voor bijv chartervaart en kanovaarders.		

Spoor monitoring

Activiteit	Omschrijving activiteit, inclusief locatie	Resultaat	Start	Gereed
23.	opzetten (twee) jaarlijkse monitoring van havengebruik, -capaciteit en sluispassages in een database, vergelijkbaar met IJsselmeer, iom WaLTER	Systematische analyse data waarmee inzicht komt in de feitelijke ontwikkeling vaar-recreatie op de Waddenzee	Q1 2014	2019
24.	opzetten (twee) jaarlijkse enquête over gedrag recreanten. In afstemming met enquête gedrag vanuit Rust voor Vogels, Ruimte voor mensen.	Inzicht in gedrag wadvaarders	Q1 2014	2019
25.	definitieve keuze pilots adhv criteria irt uitwerking SMART doelen en mogelijkheden monitoring	Overeenstemming over 3 hotspots voor permanente monitoring	Q4 2013	Q2 2014
26.	Invulling van en overeenstemming over (bijdrage aan) wetenschappelijke component monitoring Monitoringsconcept / plan	Overeenstemming over wetenschappelijke component monitoring	Q4 2013	Q2 2014
27.	Ondersteunen en faciliteren vrijwilligers die monitoren op 't Wad; backoffice (Training gastheren; Training vrijwilligers recreatie door natuurorg / gastheren / WU; Organisatie, administratie, management van de monitoring door gastheren; Analyse gegevens (evaluatie en rendementsanalyse); terugkoppeling (rapportage en presentatie) lom voorlichting en educatie benaderen ondernemers rondvaartboten en chartervaart, (kite)surfers om afspraken te maken over gedrag en bijdrage aan monitoring	Betrokken vrijwilligers, bruikbare monitoringsgegevens over verstoringen. Analyse en conclusies uit monitoring natuur	Q1 2014	2019
28.	Oog voor t'Wad 2.0 (Aanpassen systeem / webtool aan de hand van monitoringsconcept; Jaarlijks onderhoud webtool; monitoring door vrijwilligers (wadvaarder, NM, SBB) Monitoring door Wadenunit)	Webtool waarmee systematisch gemonitord kan worden volgens plan.	Q3 2013	2019
29.	Exploitatie hotspot-pilots (deels aansluitend bij RvVRvM waar	5 jarige pilots	2016	2019

	n.a.v. definitieve keuze pilots locaties overeen komen)			
--	---	--	--	--

Spoor Uitwerking Havenvisie

Activiteit	Omschrijving activiteit, inclusief locatie	Resultaat	Start	Gereed
30.	Nader uitwerken van de 4 afzonderlijke clusterplannen (A,B, C en D)	Gedragen havenvisie/clusterplan		
31.	(Verder) uitrollen overall Havenvisie voor hele Wad. De verbinding tussen de clusters	Gebundelde visie op het Wad		
32.	Havens verbinden met hotspots. Welke hotspots bevinden zich in een clusters. Welke hotspots zijn "in trek" binnen een clusters	Voorkomen van verstoring en gezamenlijk invulling geven aan gastheerschap		
33.	Waddenzeegemeenten moeten gezamenlijk aangehaakt zijn. Nu slechts een individuele gemeente betrokken			
34.	Havenvisie(s) verbreden met blik naar wat er buiten de havenkom gebeurt	Havenvisie met oog voor het wad		
35.	Overheden (genmeenten) verbinden met maatschappelijke organisaties	Binnen bestaande overlegstructuren actieplan prominent op de agenda		
36.	Versterken communicatie binnen en tussen clusters	Binnen en tussen clusters weten at er speelt en elkaar over en weer om raad en advies durven vragen		
37.	Uitwerken haveninrichtingsplannen			
38.	Per cluster in beeld brengen wie ergens wat van moet, mag en wil vinden	Inzicht in belangrijk te raadplegen stakeholders/partners		
39.	Per haveninrichtingsplan in beeld brengen wie ergens wat van moet, mag en wil vinden	Inzicht in belangrijk te raadplegen stakeholders/partners		

40.	Bijdrage leveren aan gastheerschap door beschikbaar stellen van informatie (breedste zin van het woord)	gebruiker van het Wad bekend laten worden met de spelregels op het wad (uitdragen Erecode)		
41.	Uitwerken van mogelijk vaarroutes binnen de 4 clusters			
42.	Verkenning effectiviteit en haalbaarheid verdere inzet dynamische zonering			
43.	Nadere uitwerking project kleine jachthavens			

Bijlage 4: Visie op uitvoering Actieplan

Belangrijk voor de goede uitvoering van dit actieplan is:

- het erkennen van elkaars belangen
- de bereidheid van partijen om te zoeken naar oplossingen die elkaar versterken en die meerwaarde hebben voor de partijen
- het werken aan acties vanuit een gezamenlijk en gedeeld programmaperspectief
- het besef dat het Waddengebied een structurele opgave behelst gericht op de evenwichtige en duurzame ontwikkeling en versterking van natuur en recreatie (samen beter & samen mooier)
- het besef dat maatwerk en zonering van belang zijn om rekening te houden met de kwaliteiten van de natuur op specifieke locaties en de mogelijkheden die dat biedt voor vaarrecreatie
- het werken volgens een dynamische routekaart voor nieuwe initiatieven aan de hand van de volgende stappen:
 1. vooraankondiging van een initiatief voor een bepaalde locatie / cluster / gebied aan alle partijen gericht op vroegtijdige samenwerking
 2. uitspreken van intenties voor deze locatie / cluster / gebied
 3. verbinden daarvan en vastleggen in een intentieverklaring
- het besef dat het actieplan vaarrecreatie Waddenzee aandacht blijft vragen van alle partijen (levend document) omdat er sprake is van een structurele opgave
- het onderkennen van de verschillende doelgroepen en dat de acties afgestemd zijn op deze doelgroepen
- het besef dat we daarvoor verschillende middelen kunnen inzetten (bijvoorbeeld van 'flyer' tot social media)
- het besef dat wij, die allemaal verblijven en genieten op en rond het Wad ook gastheer/-dame kunnen zijn (van havenmeester, Waddenunit (ministerie van Economische Zaken), vrijwilliger, recreant, (kite)surfer, wadloper, etc.) en dat het belangrijk is om de 'gastheren/-dames' goed toe te rusten voor hun taken (houding, ertecode, actuele informatie, signaleren, rapporteren tot aan handhaven in aansluiting op hun rol(len))
- het besef dat vertrouwen in de betrokken partijen over en weer essentieel is
- het commitment van alle partijen (en dat dit niet vrijblijvend is)
- de actieve betrokkenheid en ondersteuning van de bestuurders van alle partijen waarbij het actieplan een appèl is om samen meer te bereiken
- het koppelen van operationele initiatieven aan bestuurlijke afspraken
- het werken volgens eenduidige en voor alle partijen heldere governancestructuur in het besef dat het dynamische Waddengebied gepaard gaat met een dynamische werkwijze.

Bijlage 5: Conclusies en vervolgafspraken bestuurlijke sessie actieplan vaarrecreatie 4 oktober 2013

Hieronder zijn op hoofdlijnen de belangrijkste conclusies en vervolgafspraken van 4 oktober samengevat weergegeven.

Aanwezige deelnemers:

Mevr. Tineke Schokker-Strampel, gedeputeerde Provincie Fryslân
Dhr. Henk Staghouwer, gedeputeerde Provincie Groningen
Mevr. Joke Geldhof, gedeputeerde provincie Noord-Holland
Mevr. Joanne Wolters, Provincie Noord-Holland (ambtelijk)
Mevr. Anke Kappers, Provincie Fryslân (ambtelijk)
Dhr. Jaap Verhulst, Ministerie van Economische Zaken
Dhr. Bram Streefland, Ministerie van Economische Zaken
Dhr. Roland Wijmenga, Rijkswaterstaat
Dhr. Lenze Hofstee, Stichting Wad/Coalitie Wadden Natuurlijk
Dhr. Michiel Firet, Staatsbosbeheer/Coalitie Wadden Natuurlijk
Dhr. Theo Meskers, Wethouder Gemeente Hollands Kroon
Dhr. Antoon Groot, gemeente Hollands Kroon (ambtelijk)
Mevr. Maria Le Roy, Wethouder gemeente Harlingen
Mevr. Ellis van der Kooij, Gemeente Harlingen (ambtelijk)
Dhr. Wil van den Berg, Burgemeester gemeente Ferwerdiel
Dhr. Teun de Jong, Wethouder Terschelling
Dhr. Bert Korendijk, Wethouder Schiermonnikoog
Dhr. Jan Zijlstra, Gemeente Dongeradeel
Dhr. Albert-Jan Zijlstra, Vereniging Waddeneilanden VAST
Dhr. Jan van der Velde, secretaris Vereniging Vastelandgemeenten
Dhr. Kor van Wijngaarden, Vereniging Wadvaarders
Dhr. Bert Kuiper, Vicevoorzitter Watersportverbond
Mevr. Janny du Bois, Watersportverbond
Dhr. Eric Neef, Regiomanager ANWB
Dhr. Maarten Snel, ANWB
Dhr. Robbert van der Eijk, Kanovaarders
Dhr. Jan Willem de Koning, Vereniging Toerzeilers
Dhr. Sicko Heldoorn, Voorzitter Vereniging Beroepschartervaart (BBZ)
Dhr. Jaap Baalbergen, Directeur Vereniging Beroepschartervaart (BBZ)
Dhr. Tom Hamer, Chartervaart (VBZH bestuur)

Namens het begeleidende "Loodsteam": Bert ter Avest, Philip Drontmann, Nicole Bunschoten (Twynstra Gudde), Anneke van Mispelaar (Bureau Buiten).

In het algemeen:

- Waardering voor het proces dat met dit actieplan in gang gezet. De partijen zijn bereid om tegenstellingen te overbruggen en tot een gezamenlijke aanpak te komen die bijdraagt aan een evenwichtige ontwikkeling van natuur en vaarrecreatie op de Waddenzee.
- Aandachtspunten voor de afronding van het actieplan zijn de verdere aanscherping van de begroting van het actieplan (concretisering kostenplaatje incl. uren/fte's uitgedrukt in geld) en de uitwerking van operationele samenwerkingsafspraken die nodig zijn om tot een concrete invulling van de Waddenbrede ketenaanpak te komen. (zie ook thema 3).

- De deelnemers erkennen dat het van belang is om de komende periode een vinger aan de pols te houden t.a.v. de uitvoering, zodat daar waar nodig kan worden bijgestuurd. Afsproken is dat over twee jaar (medio 2015) een tussentijds evaluatie zal plaatsvinden.

Thema 1: Verhouding Wadden brede maatregelen en pilot hotspots:

- Brede overeenstemming over het belang van een geïntegreerde ketenaanpak als basis van het actieplan; waarbij maatregelen op de vaste wal en op het Wad in nauwe samenhang met elkaar worden ontwikkeld. Recreanten dienen daarbij al zoveel te worden bereikt voordat zij het Wad op gaan.
- Deelnemers zijn het er over eens dat vanuit het actieplan de meeste energie zou moeten worden gestoken in de “voorkant” van de keten de voorlichting, communicatie en begeleiding van vaarrecreanten. (indicatie 70-80% van de energie aan de voorkant);
- Voldoende handhavingscapaciteit vanuit de Waddenunit als “stok achter de deur” is volgens alle deelnemers essentieel om op te kunnen treden bij overtredingen en huftergedrag. Het ministerie van EZ wordt opgeroepen om, met het oog op een sluitende aanpak, de capaciteit van de Waddenunit minimaal op peil te houden.
- Op de meest kwetsbare locaties op het Wad, zullen – “ter plekke” vanuit een aantal hotspot-pilots, aanvullend voorlichting en begeleiding plaatsvinden. De deelnemers erkennen dat de lessen die de pilots opleveren kunnen worden benut om Waddenbreed toe te passen om zo tot een adequaat buitendijks natuur- en recreatief beheer voor de gehele Waddenzee te komen.
- Vanuit de natuurorganisaties wordt momenteel een Programma van Eisen (PvE) opgesteld voor de pilots. Open uitnodiging aan een ieder om hier over mee te denken en concrete suggesties aan te leveren. Het PvE biedt aanknopingspunten voor een verdere uitwerking van de pilots binnen het kader van het actieplan.
- Waardering bij zowel de natuurorganisaties als recreatieorganisaties voor het feit dat het uitgangspunt van “dynamische zonerings” van gesloten gebieden in het actieplan is opgenomen. Door ministerie van EZ wordt benadrukt dat bestaande regels voor omgang met deze gesloten gebieden (art. 20 Natuurbeschermingswet) het uitgangspunt blijven. Daarbinnen is het streven om zoveel mogelijk tot een maatwerk aanpak te komen die aansluit bij de actuele situatie ter plekke; en een meer flexibele omgang met gesloten gebieden mogelijk maakt. Middels een aantal pilots zal dynamische zonerings in de praktijk worden opgepakt.

Thema 2: ontwikkeling Jachthavens op het Wad

- Alle partijen erkennen dat er een gezamenlijke opgave ligt om tot een goede invulling van de havenplannen te komen, die er aan bijdraagt dat natuur en vaarrecreatie op de Waddenzee in balans met elkaar worden ontwikkeld.
- De aanwezige gemeentebestuurders geven aan dat ontwikkeling van de jachthavens en de natuur op het Wad in hun ogen onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Versterking van de natuur(beleving) draagt bij aan de toeristische positionering van de jachthavens.
- Uitbreiding van het aantal ligplaatsen heeft zowel een direct effect heeft op de havenkom, als een mogelijk neveneffect op omliggende wad. De deelnemers zijn het er over eens dat de maatregelen uit het actieplan bijdragen aan compensatie en vermindering van dit neveneffect op het Wad. Voor het effect op de havenkom is het van belang dat de havens op duurzame wijze worden ontwikkeld; zodat de natuur hier ook baat bij heeft. De gemeenten benadrukken dat zij niet alleen wensen uit te breiden; maar ook willen verduurzamen. Vanuit de recreatiesector wordt ook het belang van veiligheid onderstreept.
- De (aanwezige) gemeenten zijn bereid om de voorlichtings-communicatie en begeleidingsactiviteiten uit het actieplan te ondersteunen en te koppelen aan de havenplannen. Vanuit de (eiland)gemeenten is daarbij wel opgemerkt dat er enige terughoudendheid om als trekker van de hotspot-maatregelen uit het actieplan op te treden.
- De deelnemers concluderen dat maximering van het aantal ligplaatsen vanuit het PKB niet (meer) van toepassing is. Vanuit de vaarsector en gemeenten is daarbij benadrukt dat de

maximering al met ondertekening van het convenant eind 2007 is losgelaten. Discussiepunt is niet langer of we de maximering los laten, maar hoe we deze maximering loslaten.

- Een “Passende Beoordeling” op grond van de Natuurbeschermingswet blijft bepalend voor de vraag of havenuitbreidingen doorgang kunnen vinden. De aanwezige gemeenten benadrukken de zwaarte van de huidige wijze van toetsing, waarbij beperkte negatieve effecten nu niet worden afgewogen tegen de brede positieve effecten voor het totale ecosysteem. Rijk en provincies benadrukken dat een “Passende Beoordeling” in het kader van de Natuurbeschermingswet wettelijk vereist blijft.
- Alle partijen erkennen het belang van een ruime toetsing waarbij zowel de positieve als negatieve effecten van uitbreiding op het totale ecosysteem centraal staan i.p.v. de effecten op individuele soorten. Deze ruimte biedt meer ruimte voor maatwerk en wordt in de praktijk steeds vaker toegepast. Bijv. recent bij de Prins Hendrikdijk op Texel.
- Partijen erkennen dat deze toetsing niet op zichzelf dient te staan; maar het sluitstuk zou moeten zijn van een proces waarbij partijen als onderdeel van het actieplan maatwerkafspraken maken met elkaar over de wijze waarop de havenplannen concreet vorm krijgen. Afgesproken is dat er een (beknopte) procesaanpak als uit te werken maatregel in het actieplan wordt opgenomen, ter nadere uitwerking. Van belang is ook dat de plannen in samenhang met elkaar worden ontwikkeld; zodat gemeenten van elkaars aanpak kunnen leren.
- Natuurorganisaties zijn bereid om bij de uitwerking van de havenplannen met gemeenten mee te denken en de vereiste ecologische kennis aan te reiken. Aandachtspunt daarbij is dat de beperkte capaciteit bij de natuurorganisaties; die aanleiding geeft tot een duidelijke prioritering van de uitwerking van de havenplannen. Deze fasering (inventarisatie havenplannen) zal in het actieplan worden opgenomen.

Thema 3: Bestuurlijke verankering uitvoering

Financiering

- Erkenning dat de partijen voor de gezamenlijke opgave staan om in voldoende financiering te voorzien en uren/fte's vrij te maken voor de uitvoering. Alle partijen geven aan dat zij bereid zijn om bij te dragen. Door de natuur- en recreatieorganisaties is benadrukt dat dit met name inzet in natura/uren (o.a. inzet vrijwilligers) betreft voor wat betreft de ontwikkeling van hot-spots, monitoring (inzet vrijwilligers), ontwikkeling van communicatiemiddelen en voorlichting aan recreanten via eigen informatiekanalen.
- De partijen erkennen de noodzaak om het actieplan financieel “lean en mean” houden; door de kosten waar mogelijk te beperken door aan te haken bij bestaande initiatieven en creatieve financieringsconstructies te benutten.
- Voor de bekostiging is aanvullende financiering vereist vanuit andere bronnen. Concreet gaat het om een gezamenlijke Waddenfonds-aanvraag en uitrol van een vrijwillig Waddenvignet ; aansluitend bij het vignet dat vanuit de trilaterale Werelderfgoedstrategie wordt ontwikkeld.
- Door de recreatieorganisaties wordt bepleit dat het vignet directe investeringen in het gebied zou moeten opleveren en essentieel is dat het vignet voldoende meerwaarde heeft voor recreanten: “Voor wat, hoort wat”. Ook zou het moeten gaan om een toevoeging op het bestaande aanbod; zodat het vignet niet concurreert met bijv. het lidmaatschap van natuurorganisaties. Daarnaast zou het vignet ook aangeschaft moeten kunnen worden door mensen die de ontwikkeling van de Waddenzee willen ondersteunen; maar zelf niet de boot op stapen.
- De natuurorganisaties geven aan dat zij de financieringsmogelijkheden van het Waddenfonds als beperkt ervaren. Beheer is uitgesloten van subsidiering. Gedeputeerde Schokker (voorzitter Waddenfonds) geeft aan dat het principe van “additionaliteit” bepalend is voor de vraag of subsidie kan worden toegekend. Projecten moeten een extra plus zijn op reguliere activiteiten in het Waddengebied.
- Afgesproken wordt dat de financiële paragraaf van het actieplan nog verder zal worden geconcretiseerd en onderbouwd. Het kostenplaatje is nu nog onvoldoende scherp voor partijen om zich al aan het actieplan te committeren.

- Daarbij zou in de begroting helder ook de uren/fte's op herkenbare wijze in geld uitgedrukt weergegeven moeten worden.

Bestuurlijke organisatie en programma coördinatie

- De ketenbenadering uit het actieplan zou nog moeten worden uitgewerkt tot een operationele aanpak met concrete samenwerkingsafspraken. In feite gaat het om een intensivering van de bestaande samenwerking. In eerste instantie is structureel ambtelijk overleg van belang; daarnaast dienen ook de bestuurders voldoende aangehaakt te zijn.
- De partijen besluiten dat voor de bestuurlijke aanhaking zal worden aangesloten bij de bestaande Beheerraad. Nieuwe bestuurlijke drukte wordt daarmee zoveel mogelijk voorkomen. Het ministerie van EZ bekijkt welke aanpassingen in de huidige structuur daarvoor zijn vereist. De partijen zijn het er over eens dat e.e.a. compact en praktisch dient te worden georganiseerd; en gemeenten en recreatiesector op basis van gelijkwaardigheid dienen deel te nemen in de beheerraad.
- De partijen erkennen dat programmasturing essentieel is om tot een goede samenhang in de uitvoering te komen. Voor onderdelen van het actieplan zouden vanuit praktisch oogpunt gemeenten, natuur- en recreatieorganisaties als trekkers kunnen optreden. Voorkomen moet echter worden dat partijen langs elkaar heen werken. Voldoende afstemming is essentieel.
- De programma coördinatie dient structureel te worden belegd. Aanhaking bij het Programma Naar een Rijke Waddenzee is daarbij een kansrijke optie. Afgesproken wordt dat de provincies het initiatief nemen om samen met alle betrokken partijen een gezamenlijke opdracht (taakomschrijving en gewenst profiel) voor deze programmamanager te formuleren. Deze opdracht zal als bijlage in het actieplan worden toegevoegd.

